

ДОКЛАД

Иновативни подходи и добри практики
по темата за домашното насилие

Център на НПО
в Разград

ДОКЛАД
“ИНОВАТИВНИ ПОДХОДИ
И ДОБРИ ПРАКТИКИ ПО
ТЕМАТА ЗА ДОМАШНОТО
НАСИЛИЕ”

Център на НПО
в Разград

Декември 2015 г.

Доклад „Иновативни подходи и добри практики по темата за домашното насилие”
Септември-Декември 2015 г.

Издава: Център на НПО в Разград
7200 Разград, П.К. 237, GSM: 0898 55 26 88
ел. поща: ngo@ngo-rz.org, www.ngo-rz.org

Всички права запазени © 2015, Център на НПО в Разград

ISBN 978-619-90012-5-7

ISBN 978-619-90012-6-4 (pdf) e-book

Автори:

Стеля Ковачева, Георги Милков, Диляна Георгиева, Димо Борисов

Докладът е изработен по проект „За силата на закона и гласа на жертвите на домашното насилие”, инициатива на Сдружение „Център на НПО в Разград“.

Проектът се реализира от месец февруари 2015 г. до месец декември 2015 г. в област Разград. През последните години Центърът на НПО в Разград управлява Консултативен център по проблемите на домашното насилие, като иновативна социална услуга в общността.

В Доклада са използвани материали от практиката на авторите, опита с клиенти и дейността на Консултативен център по проблемите на домашното насилие към „Център на НПО в Разград“.

Благодарим за специалното участие на Нели Генчева, съдия в Районен съд – Разград.

Благодарим за участие в доклада на Галина Маринова, областен управител (до 18.11.2015 г.); Албена Великова, Председател на Районен съд - Кубрат; Димитринка Купринджийска, Председател на Районен съд - Исперих; Анелия Неделчева, Районен прокурор в Районна прокуратура - Кубрат; Валентин Цанев, Заместник-районен прокурор в Районна прокуратура - Исперих; Ивелина Игнатова, адвокат; Синан Тахсинов, Началник-сектор „Охрана на обществения ред и териториална полиция” в ОД на МВР - гр. Разград; Мирослав Маринов, Началник на РУМВР – гр. Исперих; Георги Патриков, Началник-група в РУМВР - гр. Исперих; Пламен Великов, полицейски инспектор в РУМВР – гр. Исперих; Йордан Йорданов, полицейски инспектор в РУМВР - гр. Кубрат; Бисер Стефанов, Началник на РУМВР - гр. Лозница; Джемал Дурльов, полицейски инспектор в РУМВР - гр. Лозница.

Публикацията се издава в рамките на проект „За силата на закона и гласа на жертвите на домашното насилие”, осъществен от Сдружение „Център на НПО в Разград“. Проектът е финансиран със средства от бюджета на Република България по договор за безвъзмездна финансова помощ с Министерство на правосъдието, рег. 93-00-82/13.02.2015 г. Публикуваните констатации, изводи и препоръки не ангажират официалното становище на Република България и Министерство на правосъдието.

ПРЕДГОВОР

Докладът е изработен по проект „За силата на закона и гласа на жертвите на домашното насилие”, инициатива на Сдружение „Център на НПО в Разград“. Проектът се реализира от месец февруари 2015 г. до месец декември 2015 г. в област Разград. Споделеният опит е резултат от десетгодишната работа на авторите в Консултативния център по проблемите на домашното насилие, като иновативна социална услуга в общността. Консултативният център е създаден от инициативата на гражданската организация за подпомагане на жертвите на домашно насилие в усилията да превъзмогнат извършения тормоз в домашна среда. В Доклада са използвани материали от професионалната експертиза и практиката с клиенти в дейността на Центъра. Мисията на екипа се осъществява последователно и целенасочено на високо експертно равнище и с ясна визия за ролята на НПО в подобряване на социалните услуги в общността.

В доклада се посочват възможности и трудности при прилагане на Закона за защита от домашното насилие. Особено ценно е, че те са илюстрирани чрез лични истории на хора, подлагани на системен тормоз от близките си. Споделени са мнения на магистрати, полицейски служители, управници и експерти, работили по различни казуси със жертви и извършители на насилие. Проучват се специално ситуации, в които институционалната подкрепа е била възпрепятствана от пропуски в нормативната уредба, липса на координация между различните институции или незаинтересованост от страна на отделни фактори.

Специален фокус е направен върху обяснение на механизмите за помощ и подкрепа, които Консултативният център използва в работата си, коментирани и чрез оценката на потребителите на социалните услуги. Доказателство за успеха е работата на Центъра за усъвършенстване на практиката в приложение на ЗЗДН по отношение на неговото функциониране и на партньорството на институциите при приложението му. Критичният и конструктивен дух на анализа е особено полезен и практически ориентиран.

Подробно са анализирани практиките на взаимодействие между неправителствената организация, ангажирана с проблемите на домашното насилие и институциите в Разград, от които зависи ефективната намеса и помощ на жертвите на домашно насилие. В доклада е описан иновативен подход за организиране на мобилни приемни на Консултативния център към Центъра на НПО в Разград в отдалечените селища от градските центрове. Добрата практика цели да се осигури достъп до услугата на жертви на тормоз, които не са в състояние да потърсят институционална подкрепа във от селището, където живеят.

Натрупаният ценен емпиричен опит е основание за оценка на готовността на жертвите и наблюдателите да докладват и реализират работата за защита по случаи на домашно насилие. Изводите могат да послужат, като препоръки за усъвършенстване на нормативната база. Изводите са основание за реализиране на по-ефективна, ефикасна и навременна помощ, от която се нуждаят жертвите на домашно насилие и биха могли да се използват от организации и институции, работещи по превенция и прилагане на ЗЗДН.

12.12.2015 г.

Проф. д-р Нели Бояджиева

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор	7
Въведение	11
Глава Първа: Иновативни подходи и добри практики	13
1.1. Координация и взаимодействие между институциите; идентифицирани проблеми	13
1.2. Подходи за решаване на констатираните проблеми.....	21
1.3. Програмата на Центъра на НПО в Разград за превенция на домашното насилие	23
1.3.1. Обучителна дейност	23
1.3.2. Работа с извършители на домашно насилие	24
1.3.3. Обществена подкрепа за докладване на случаите на домашно насилие	25
Глава Втора: Гласът на жертвите на домашно насилие	27
Балконът, от който макар и провесена, тя видя хоризонта.....	27
Между нас зее пропаст, но той не разбира това	29
Дете с дете на ръце, двете продадени от бащата	30
Дядото, който сам счупи слуховия си апарат, за да не чува клетвите на дъщерите си.....	31
Съдът му забрани да идва при мен, но аз му звъня и го викам, защото ми липсва.....	33
Бягам от дома си, защото снахата командва там	34
Отгледах внук наркоман, който ме пребива	35
Детето е мое, мога да го възпитавам както смятам, че е правилно	37
Момчето, което говори само със себе си.....	38
Бях рейнджър в Камбоджа, сега съм пихтия	39
Глава Трета: Силата на закона	41
3.1. Практически аспекти на социалния феномен „домашно насилие”	41
3.1.1. Правна уредба на проблема	41
3.1.2. Добри практики в приложението на ЗЗДН.....	42
3.1.3. Проблеми и трудности при прилагане на ЗЗДН	43
3.1.4. Проблеми с доказването.....	45
3.1.5. Впечатления от съдебната зала	46
3.1.6. Ролята на неправителствените организации.....	48

3.2. Партньорите за нас	49
3.2.1. Работата на Центъра на НПО в Разград промени обществените нагласи в региона.....	49
3.2.2. Жертвите на домашното насилие не са видими на улицата	51
3.2.3. Расте броят на делата по ЗЗДН	52
3.2.4. Жертвите трябва да имат гарантиран достъп до безплатна правна помощ	53
3.2.5. Доброто взаимодействие между институциите носи полза на жертвите.....	54
3.2.6. Трябва да има повече възможности жертвите да бъдат изведани от дома им.....	55
3.2.7. Законовата рамка дава гаранции за защита на жертвите.....	57
3.2.8. МВР е първата институция, която се сблъсква с домашното насилие.....	58
3.2.9. В МВР има субординация, но не липсва съпричастност	60
3.2.10. Жертвите оттеглят молбите си под натиск, срам и страх.....	61
3.2.11. Системата става тромава, когато жертвата се нуждае от материално подпомагане.....	62
3.2.12. В община Лозница жертвите на домашно насилие имат защита	63
3.2.13. Учат децата да разпознават домашното насилие.....	64
Глава Четвърта: Разумът на ума да докладват домашно насилие - проектът в цифри	67
4.1. За проект „За силата на закона и гласа на жертвите на домашно насилие”	67
4.2. Статистика.....	68
4.3. Консултативен център по проблемите на домашното насилие, иновативна социална услуга в общността на сдружение „Център на НПО в Разград”	71
Приложения	73
Приложение 1: Отворено писмо.....	73
Приложение 2: Необходими документи на жертви на домашно насилие, при посещение в Консултативния център в Разград.....	77

ВЪВЕДЕНИЕ

ИНОВАТИВНИ ПОДХОДИ И ДОБРИ ПРАКТИКИ ПО ТЕМАТА ЗА ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ

Докладът представя подходи и практики при решаване на проблеми, свързани с домашното насилие, регистрирани в област Разград. Документът е разработен от екип на Центъра на НПО в града, в рамките на проект „За силата на закона и гласът на жертвите на домашно насилие”, реализиран през 2015 година с финансовата подкрепа на Министерство на правосъдието в Република България.

Споделеният опит е резултат от 10 годишната работа на Консултативния център, създаден от гражданската организация, за да подпомага жертвите на домашно насилие в усилието им да намерят изход от тормоза, на който са подложени в средата, където живеят.

Целта на доклада е да посочи трудностите при прилагането на Закона за защита от домашното насилие, илюстрирани през личните истории на хора, подлагани на системен тормоз от близките, с които живеят. В доклада е отделено място на мнения на магистрати, полицейски служители, социални работници и експерти, работили по различни казуси със жертви и извършители на насилие, в които институционалната подкрепа е била възпрепятствана от празноти в нормативната уредба, липса на координация между различните институции или безразличие от страна на отделни фактори.

В доклада са обяснени механизмите за помощ и подкрепа, които Консултативният център използва в работата си, коментирани и през оценката на потребителите, ползвали се от социалната услуга.

На анализ са подложени практиките на взаимодействие между неправителствената организация, ангажирана с проблемите на домашното насилие и общинските и регионални звена на държавните и местни органи на власт в Разград, от които зависи навременната и ефективна намеса и помощ на жертвите на домашно насилие

Описан е иновативният подход за организиране на мобилни приемни на Консултативния център в отдалечените от градските центрове селища, за да се осигури достъп до услугата на жертви на тормоз, които не са в състояние да потърсят институционална подкрепа във от селището, където живеят.

Емпиричният опит ще бъде използван, като основа за оценка на готовността на жертвите и наблюдателите, да докладват за случаи на домашно насилие. Изводите ще послужат и за отправяне на препоръки за промяна на нормативната база, които да помогнат за по ефективната и навременна помощ, от която се нуждаят жертвите на домашно насилие.

1. ГЛАВА ПЪРВА

ИНОВАТИВНИ ПОДХОДИ И ДОБРИ ПРАКТИКИ

1.1. КООРДИНАЦИЯ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ ИНСТИТУЦИИТЕ; ИДЕНТИФИЦИРАНИ ПРОБЛЕМИ

Центърът на НПО в Разград има 10 годишен опит в превенция на домашното насилие. Първите практики, свързани с регистриране на явлението и изследването на механизмите за защита на гражданите, бяха осъществени от нас през 2005 година в рамките на проект “Гражданско наблюдение на съда”, реализиран с финансовата подкрепа на Институт “Отворено общество - София”¹. Задача на инициативата бе да се проследят и анализират съдебни процеси, свързани с участието на уязвими групи (жертви на домашно насилие) в правораздавателния процес.

Преобладаващата част от посочените трудности в този ключов етап от работата по случаи на домашно насилие е свързана с липсата на обучени кадри, които да разпознават белезите на насилие, да предоставят информация и първична подкрепа на пострадалите и да предприемат подходящи насочвания към програми и социални услуги.

Описаният проблем е засегнат в проект „За силата на закона и гласа на жертвите на домашно насилие”, по време на който организацията проведе различни обучения и работни срещи.

Липсата на осведоменост по отношение на правата на лицата, пострадали от домашно насилие, мерките за защита и реда за тяхното налагане, ние преодоляхме чрез активно популяризиране на проектните дейности. Във всеки брой на разградски ежедневник „Екип 7” е публикуван горещ телефон, чрез който ние активно развиваме телефонното консултиране 24 часа в денонощието. Все по-често ни търсят жертви на домашно насилие, за да им бъде оказана НЕЗАБАВНА защита.

Особено внимание заслужава фактът, че във връзка с тенденцията за деинституционализация на децата, често се прибегва до реинтеграция в семейна среда, която обаче е неблагоприятна предвид взаимоотношенията на насилие и агресия.

В тези случаи насилието не се идентифицира, като рисков фактор и се прибегва до избора на „По-малкото зло – отглеждане в семейство с домашно насилие пред живот в специализирана институция”.

Преки ползватели на Консултативния център са повече от 450 жени и деца в неравностойно социално положение, жертви на домашно насилие от ромската, турската и българска етническа общност от община Разград. Те са включени в програма за възстановяване от преживяно домашно насилие. За тях организирахме консултации, беседи, безплатна съдебна защита по Закона за защита срещу домашното насилие.

1 <http://www.courtwatch.osfbg/>

До момента над **150 извършители на домашно насилие** ползват услугите на специалистите от Центъра на НПО в Разград за домашно насилие и участват в специализирана програма за работа с извършители на насилие. Те са насочвани от Районен съд - Разград с влязло в сила решение по Закона за защита срещу домашното насилие.

Периодът на мониторинг съвпадна с приемане на Закона за защита от домашното насилие, който през март 2005 година стана част от правната рамка за защита. Оттогава датират и първите процеси, при които жертвите на тормоз в домашни условия могат да търсят и получават съдебна защита.

Първите, проследени от гражданските доброволци дела, показаха, че новоприетият закон и мерките за защита, които той предлага, са малко познати на гражданите и те почти не се възползват от тях. Затова нашият екип подготви първото за област Разград дело по ЗЗДН, като осигурихме безплатна експертна помощ и правна защита на жена, станала жертва на изключително жестоко насилие от страна на съпруга ѝ.

43 годишната Албена Соколова живее заедно със съпруга си Тодор Маринов в близко до Кубрат село. Двамата имат животновъдно стопанство, за което се грижат заедно. Заради сбиване, завършило с тежка телесна повреда за единия от участниците, мъжът на Албена е осъден ефективно и му предстои лишаване от свобода за три години. Дни преди да влезе в затвора, той със сила приковава жена си към леглото и зашива гениталиите ѝ с рибаски конец. След зверството, жертвата успява да избяга от дома си и търси медицинска помощ.²

Благодарение намесата на медиите „Случаят Албена Соколова“ доби широка популярност и предизвика силен отзвук в обществото. Жертвата можеше да се окаже без съдебна защита, ако Консултативният център по проблеми на домашното насилие към Центъра на НПО в Разград не бе проявил инициатива да помогне. Защото макар здравното заведение, към които се е обърнала за медицинска помощ пострадалата, да е известило за случилото се полицията, служителите на реда и прокуратурата разследваха единствено насилието, с презумцията да бъде наказан извършителят, ако се докаже, че е наказателно отговорен. А жертвата, ако реши да търси възмездие, следваше да го направи по граждански път.

По време на работата по “Случая Албена Соколова” са констатирани и първите проблеми и бели петна в нормативната база и координационните механизми, които често и до днес пречат на жертвите на домашно насилие да получат ефективна и трайна защита, въпреки възможностите, които новоприетият закон де юре им предоставя.

През последните 10 години има напредък по отношение информираността на гражданите за възможностите за защита, които законът предоставя. Пропуските в координиращите действия на различните държавни и обществени органи и организации, които по норматив или по своя инициатива участват в процеса на защита на жертвите обаче, не са съществено променени от 2005 година до днес.

Сериозен проблем в системата за защита на жертви на домашно насилие се явява обстоятелството, че органите, които налагат и контролират мерките

² Ревнивец, зашиля половите органи на гаджето си, застава пред съда, 20.08.2007 г., Радка Минчева, http://dariknews.bg/view_article.php?article_id=172544

за **закрила не могат да се самосезират** (с изключение на Дирекция “Социално подпомагане”). Дори когато са налице, неоспорими случаи на зверска жестокост, ЗЗДН остава неприложен, ако потърпевшият сам не потърси правата си в съда.

Практиката показва, че за огромния брой жертви на тормоз зад стените на дома, пътят до съдебната зала и институционалната защита се оказва невъзможен за извървяване. Незнанието и неинформираността на пострадалите са само една от причините за това. Проучванията показват, че през последните 10 години, откакто действа ЗЗДН, наличието на правна норма, ангажирана със защитата на гражданите от този тип посегателство, става **все по-популярен и разпознаваем**.

„Жените – жертви на домашно насилие са много чувствителни към отношението на околните. Те често се натъкват на съжаление, смущение, подозрение, несъгласие, презрение, злорадстване или обвинение за това, че сами са си виновни. Това са отрицателни реакции, които затрудняват търсенето на помощ и искрено споделяне и доверяване на близки или специалисти. Скандалите или изблиците на гняв между съпрузи или интимни партньори все още се възприемат от общественото мнение като лична работа. Околните и близките дори да са свидетели, не се намесват, а очакват участниците да се разберат сами.”³

Съвсем не означава, че мнозинството от нуждаещите се от помощ жертви, са открили разрешението на своя проблем, обръщайки се към закона, като средство. Статистиката сочи, че голям процент от хората, подложени на системен тормоз не търсят институционална помощ, защото не знаят пътя, по който могат да направят това.

Обичайно, когато домашното насилие ескалира, подложеният на тормоз, търси помощ на телефон 112. В тези случаи Механизмът на интервенция предвижда, МВР да изпрати дежурен екип, който по правило съставя предупредителен протокол⁴ на извършителя. Униформените служители си тръгват, с надеждата, че конфликтът няма да се възобнови. Жертвата и извършителят на насилието обаче често остават отново заедно. В много от случаите, когато е упражнено насилие, дори потърпевшият да е един, има и други свидетели, членове на домакинството, често деца.

Полицейските служители нямат задължението да информират социалните служби и учебните заведения, за това че са били на адрес, където живеят хора в риск, дори когато става дума за деца. Алармирането на Отдел „Закрила на детето“ става обикновено в случаи, когато са налице особено тежки форми на тормоз или издевателства върху малолетни и непълнолетни. Ако конфликтът са е разризал между възрастни, а **децата са били само свидетели, информацията не стига до социалните служби.** Те узнават за риска, само ако подложеното на системна фрустрация дете покаже поведенчески отклонения и се наложи, с него да се занимават специализирани екипи за педагогическа и психологическа помощ и подкрепа.

Но дори, когато ситуацията е толкова рискова, че полицейските служители, изпратени на адрес, установят висока степен на опасност за деца, **органите на власт в държавата нямат утвърдени алгоритми за реакция.**

3 Наръчник за обучение на специалисти, които работят по проблеми на домашното насилие”, Бояджиева, Н., Милков, Г., с. 43

4 б. а. по Закона за МВР.

„Когато има висока степен на риск за децата и те трябва веднага да бъдат изведени от семейната среда, искаме от съда заповед за незабавна полицейска защита. И когато мярката бъде постановена, детето идва при нас в участъка. И стои в кабинета на инспектора от Детска педагогическа стая, независимо дали е денем или нощем. Купуваме с лични средства сандвичи за децата, ако се налага някаква дрешка, носим от дома. Няма нито специализирани стаи и помещения, където да настаняваме децата, нито норматив за действие в такива случаи.“, твърдят инспектори от Детска педагогическа стая – Разград към РУМВР - Разград.

Грижата за невръстните посетители се поема от униформените служители, когато мерките в полза на децата, поставени под полицейска закрила, са наложени в малки селища, където няма щатни инспектори на Детска педагогическа стая.

„Става дума за деца, дълбоко травмирани от случилото се у дома им. Уплашени, разтоени. Нуждаят се от специализирана психологическа помощ, каквато нашите служители нямат. Стоим с тях в участъка и се чувстваме не на място.“, споделя Мирослав Маринов, Началник на РУМВР в град Исперих.

Мненията са изказани по време на обучителен семинар по проблемите на домашното насилие, организиран от Центъра на НПО в Разград в рамките на проект „За силата на закона и гласът на жертвите на домашно насилие“ (05.2015 г.). **Пълнолетните, станали жертва на насилие, получават помощ в критичен за тях момент, но после често биват оставени сами на себе си.**

За да подпомогнем нуждаещи се от подкрепа хора и органите на реда, по идея на Центъра на НПО в Разград, беше създаден Местен механизъм за междуинституционално взаимодействие, в който са разработени алгоритми за координация

и последователна интервенция от страна на МВР, съда, прокуратурата, социалните служби, НПО. Висока оценка от местната общност получи опитът да осъществим и наложим **в практиката интегриран подход за въздействие.**

На кръглата маса, през месец юни 2015 година в Разград, проведена в рамките на проекта „За силата на закона и гласа на жертвите на домашно насилие“, общинският съветник Милена Орешкова заяви пред участниците в дискусиата:

Подкрепям инициативата на НПО сектора за търсене на допълнителни ресурси, насочени към осигуряване на обучени специалисти от всички сфери (полиция, здравеопазване, образование, социално подпомагане, неправителствени организации); да бъдат осигурени достатъчен брой подходящи и леснодостъпни услуги и подслони за преживелите насилие жени и деца.

Присъединявам се към призивите за активен диалог и сътрудничество между институциите за превенция на домашното насилие в Разград. Подкрепям процеса на изготвяне на препоръки към институциите - отворено писмо до Министъра на правосъдието, Министъра на вътрешните работи и до Общински съвет - Разград.

Местните власти е необходимо да участват активно в процеса за превенция на домашното насилие. Ние имаме особено задължение да създаваме надеждна жизнена

среда и да се грижим за спокойствието на нашите съграждани.

Домашното насилие е сериозен социален проблем и неговото разрешаване е важна обществена задача, която ние трябва да следваме. Статистиките от последните години показва увеличен брой на случаи на домашно насилие на национално и на местно ниво. Резултатите за България са следствие и от непоследователни политики и ангажираност на държавата за адекватно финансиране на дейностите по превенция и защита на жените от насилие.

Въпросите, които следва да си зададем като граждани е „Защо при толкова много случаи - толкова малко говорим за домашното насилие? Кои са проблемите, с които се сблъскват пострадалите? Защо обществото не е толерантно към жертвите? Какви са трудностите за прилагане на координирани усилия от институциите за решаване на проблема?“

За постигане на ефективни резултати е важно всички заинтересовани страни да обсъждат потребностите за предоставяне на ефективна подкрепа и повишаване нивото на регистриране и докладване на случаи на домашно насилие.

Необходимо е периодично ангажираните институции и неправителствените организации да очертават потребностите на целевите групи и ангажираността на компетентните органи по темата.

Сътрудничеството между институциите е важно да се развива и укрепва. В Разград компетентните институции се обединяват с конкретни отговорности да сътрудничат заедно в борбата с домашното насилие през 2011 г. Подписан е Местен механизъм за приложение на закона за защита от домашното насилие между 17 институции, по инициатива на Центъра на НПО в Разград.

Учители, преподаватели и директори на учебни заведения имат необходимост да получат достъп до актуални практики по приложение на Закона за защита от домашно насилие, които да насочат тяхната дейност при установен проблем.

Приветствам усилията на Центъра на НПО в Разград да прилага програми за превенция на домашното насилие през последните 10 години.

Формулирани са препоръки към институциите, които са представени в **Отворено писмо до Министъра на правосъдието, Министъра на вътрешните работи, Областния управител и до Общински съвет- Разград.**⁵ В писмото има конкретни искания към управниците, свързани с подобряване превантивната работа с насилниците, с осигуряване възможността на жертвите на домашно насилие да ползват безплатна правна помощ, да се координира сътрудничеството между институциите, ангажирани с работа по проблема да **се приеме Общинска програма за превенция на домашното насилие в община Разград и да се разкрие Кризисен център в областния град.**

В резултат на системните и целенасочени усилия в последните години, за всички регистрирани от МВР случаи на домашно насилие, се полага последваща грижа. Жертвите получават информация, че в Разград има специализиран Консултативен център по проблемите на домашно насилие, който оказва социална, психологическа и правна помощ на търсещите подкрепа хора. В поредица обучителни семинари,

5 Вж. Приложение 1

организиран от нас, на полицейските служители са предоставени набор от методически материали, които са в помощ на екипите, които работят по сигнал на терен. Тясното взаимодействие помогна на търсещи помощ хора да получат достъп до услугите на Консултативния център.

Оценката се споделя и от представители на съдебната власт, в лицето на съдия Нели Генчева от Районния съд в град Разград, която има много сериозен опит при разглеждане на съдебни дела по ЗЗДН (вж. стр. 41).

Нуждата от по-добро взаимодействие между институциите, ангажирани с проблемите на домашното насилие не е просто пожелание, а необходимост, защото става дума за подпомагане на хора, поставени в рискова среда в собствения им дом. В този смисъл необясним остава фактът, че **10 години след приемане на ЗЗДН социалните служби нямат задължение да водят регистър на пострадалите от тормоз у дома си хора. Липсва систематизирана и обобщена информация за броя на хората, които търпят тормоз у дома си**, подложени са на насилие или са свидетели на такова в домашни условия в България. Различните организации, предимно от сферата на третия сектор, които работят по тези проблеми водят собствени статистики, но никоя официална институция не се занимава с регистриране и проследяване на случаите на домашен тормоз. Още по-малко или въобще от нормативната база на държавата отсъстват механизми за действия, които да следят как продължават живота си хората, получили съдебна защита по ЗЗДН. **Не се наблюдава процеса как представителите на тази уязвима група се реинтегрират в нова среда, където не са заплашени от насилие.** Никой не помага помага на жертвите да си намерят работа, ако са били икономически зависими от извършителя на насилието.

В момента единственият неоспорим количествен индикатор за мащабите на проблема, се явява броят на съдебните дела, заведени по ЗЗДН. Има съществени разлики между официалната съдебна статистика и регистъра на гражданската организация в област Разград, където Центърът на НПО активно работи и изпълнява програми за работа с жертви и извършители на домашно насилие. Огромна част от потърсилите помощ в Консултативния център граждани, съобщават за домашно насилие, но не са готови да водят дела по ЗЗДН. По данни на Центъра за изследване на демокрацията подобни разлики по региони се наблюдават и на други места в страната.

„От тези данни може да се формира и хипотеза, че реалният брой пострадали, чиито случаи достигат до съда, са грубо между 3000 и 6000 годишно заради присъствието в много домакинства на други лица, често деца, също жертва на домашно насилие. При преглед на броя дела на 10 хил. души по области и сравнение със средния брой за страната се установява, че те са най-много в и около големите градове, както и в региони, където действат утвърдени неправителствени организации (Перник, Разград). Могат да се правят и хипотези за връзката между малкия брой дела и компактните групи малцинствено население в някои от регионите (Пазарджик, Сливен), нивото на информираност сред тях и готовността им да се обърнат към съдилищата.”⁵

Според Центъра на НПО в Разград, за да се изследват мащабите на явлението, е необходимо по-активно ангажиране на структурите на МТСП в процеса за докладване и мониторинг на проявите на домашно насилие. **Намираме за уместно да се въведе задължителен регистър на сигналите за тормоз** у дома, без значение дали те са получени на тел.112, на откритите телефонни линии на работещите по проблема граждански организации, дали става дума за оплаквания от физическа саморазправа, направени при личния лекар или в медицинско заведение, при адвокат или друг адресат.

Отсъствието на централизиран, одобрен от държавата, механизъм за регистрация на оплакванията, се явява не просто проблем на статистиката. Много често то се превръща в непреодолима психологическа бариера за жертвите на домашно насилие, които не смеят да съобщят за случващото се с тях, не защото не искат помощ, а защото не вярват, че сигналът им ще сложи край на тормоза върху тях. Знанието, че всяко оплакване, влиза в държавен регистър и може да бъде подложено на контрол и проверка, ще има стимулиращ ефект за хората, решили да кажат истината за своя живот, дори когато се страхуват и срамуват от нея.

В рамките на проекта **бяха анкетирани 53 жертви на домашно насилие, потърсили помощ в Консултативния център** в период от 10 месеца. Те дават различни отговора на въпроса от колко време са жертва на тормоз, като скалата варира от 3 месеца до през целия ми живот. Голяма част от жертвите за пръв път докладват за домашно насилие, въпреки дългогодишния тормоз над тях.

Анализът от проучването сочи, че мнозинството от жертвите на домашно насилие имат нужда от насърчаване, за да заявят проблема си, да потърсят помощ и повече сигурност за себе си, а често и за децата си. Те обаче не са убедени, че околните са готови да им предоставят истинска, а не формална подкрепа, дори когато става дума за институционализирана намеса.

Подкрепа за твърдението ни дава не просто опитът при работата с хора, преживели домашно насилие или системно подложени на такова. Проучване, проведено от консултант по време на обучителен семинар със служители на институции от региона, участници в Механизма за взаимодействие по проблемите на домашното насилие, показва тревожни нива на неразбиране и отрицателни нагласи, към страданието на тази уязвима група, дори от страна на призованите да ги защитят по силата на закона.

„Сканиране на атитюдите към жертви на насилие”

Анализ на резултатите от скалата „САЖИ”

Проф. д-р Нели Бояджиева

В изследването участваха 18 души, сред които преобладават полицаи и юристи. Преди това е направена интерпретация на резултатите. Те показват, че средната стойност по скалата САЖИ отговаря на абсолютно същите стойности за българската извадка. Тя е в спектъра на по-скоро отрицателните нагласи, които се интерпретират като традиционни и по-консервативни – 39,5.

6 „Подкрепа на уязвимите групи пред държавата”, Център за изследване на демокрацията, 2015 година.

Могат да се открият следните подгрупи - по-ниски стойности от 20 точки (средно 15), които индикират изцяло положителни нагласи към жертвите и високи емпатийни равнище показват само трима (16,7%). Един от тях има точки дори под десет. Може да се предположи, че това са жени. Умерени и по-обективистични нагласи, които се интерпретират и като преходни - от 20 до 30 точки имат шест лица - 33,3% (средно 27,6).

Обобщено това показва, че половината участници в обучението нямат отрицателни нагласи, предразсъдъци и стереотипи към жертвите. Те биха могли да осъществяват своята помощ и ефективна подкрепа към тях в зависимост от професионалната си роля. Средната стойност на резултатите на тези специалисти е 23,4.

Нагласи с повече отрицателна насоченост от 30 до 40 точки, които вече се интерпретират, като традиционни и по-консервативни, показват 6 души, (33,3%), - средно 39,1 т. Тази група отговаря на традиционната за българската извадка нагласа. Сред попълнителите анкетата има и 3 души, (16,7%), които показват по-скоро отрицателни нагласи към жертвите – над 40 точки, (63 т.). Те не биха могли да оказват помощ и ефективна подкрепа поради по силни вътрешни отрицателни нагласи. От тях един има сравнително по-високи стойности – 87 т. и един - 59 т. Третият е близо до традиционна по-скоро отрицателните нагласи – 43 т. Средната стойност на точките на тази половина от изследваните е 47,1.

Обобщени изводи:

- Изследването показва, че участниците в обучението, които прилагат на ЗЗДН, отговарят на традиционната за българите консервативна и по-скоро отрицателна нагласи към жертвите. В това отношение имаме еднакви стойности, като турците (средно 39 т.).
- Изследваните могат да се разделят на няколко групи. Половината (50%) с положителна и по-скоро положителна нагласа към жертвите. След тях с изцяло положителни и високо емпатийни нагласи са 16,7%, с по-скоро положителни преходни нагласи са 33,3%. Тази част попада в зоната липса или предразсъдъци и по-висока толерантност съчувствие към жертвите.
- Останалите 50% са по-скоро отрицателни, приемани и като доминиращо традиционни нагласи. Една трета (33,3%) са със по-скоро отрицателни нагласи, а 16,7% с категорично отрицателни. Възможно е и това да се дължи на специфични индивидуално-личностни особености, преживени травми, емоционално прегаряне, културни, етнически, полови или професионални стереотипи. Трябва да се има предвид, че това са нови участници в проекта.
- Може да се направи извод, че за работещите по приложение на ЗЗДН трябва да се води по-сериозно не само обучение, но психологически тренинги за личностно развитие и рефлексия и психо-профилактика.
- Необходима е и професионална диагностика и профилиране на работещите в зависимост от позицията им и професионалната роля, съобразно длъжността, предвидена от закона.

Макар и да звучат тревожно, изводите от проучването могат да се приемат и като обичайни, доколкото повтарят картината на традиционните нагласи на бълга-

рите, свързани с проблема домашно насилие. Проучването доказва нуждата от по-сериозно ангажиране на институциите и неправителствения сектор в информационни кампании, програми за подкрепа, застъпнически акции и непрекъснат дебат за последиците от този вид насилие, скрито зад стените на дома.

1.2. ПОДХОДИ ЗА РЕШАВАНЕ НА КОНСТАТИРАНИТЕ ПРОБЛЕМИ

Практиката на Центъра на НПО в Разград при работата с жертви и извършители на домашно насилие откри и няколко основни проблема, характерни за област Разград, но по данни на други организации, ангажирани с темата, те се явяват типични и за останалите региони в страната.

Проблеми и предизвикателства при превенция на домашно насилие:

- Повишава се процентно латентността на домашното насилие, но срамът и страхът на жертвите ги спира да търсят защита и подкрепа;
- Повишава се броя на жертвите на домашно насилие от мъжки пол;
- Расте броят на докладваните случаи на жертви на домашното насилие, сред възрастните хора, подложени на тормоз от децата им, представителите на етническите малцинства и жителите на малките населени места;
- Жертвите на тормоз, които живеят в малки и отдалечени населени места, нямат информация, че има механизми, които да им окажат подкрепа;
- Специалистите/педагози в учебните заведения не са подготвени да разпознават проявите на насилие в семействата, в които живеят деца в риск; липсват знания как да реагират в такива случаи;
- Липсва официална статистика за жертвите на домашно насилие и трафик (жени, мъже, деца);
- Липсва достатъчно добре изградена мрежа от кризисни центрове по региони, която да предлага бърза и навременна закрила и подкрепа на жертвите на домашно насилие и трафик.

Консултативният център по проблемите на домашно насилие в Разград подобри програмите за превенция на домашното насилие през последните години, като прилага в своята практика одобрените методики на Агенцията за социално подпомагане.

За да се подобри дейността на доставчиците на социални услуги в превенция на домашно насилие, Агенцията за социално подпомагане прие (през 2013 г.)⁷ две програми и осем стандарта за работа при случай на домашно насилие. Приетите стандарти създават гаранции за еднакво третиране на жертви и извършители на домашно насилие на територията на България; подпомагат работата на институциите, като очертават ролята и сътрудничество между тях при работа с клиенти, подкрепа, мобилна работа, настаняване в Кризисен център и/или телефонно консултиране.

⁷ Писмо изх.№9109-2/11.09.2013г. на Ивайло Иванов, изпълнителен директор на Агенция за социално подпомагане към МТСП.

За да преодолее съществуващите трудности и да отговори на предизвикателствата, екипът на Центъра на НПО в Разград успешно създаде и прилага иновативни подходи, които повишават качеството на предлаганите услуги от Консултативния център, разширяват обхвата на потребителите и гарантират достъп до специализирана помощ на жертви на домашно насилие, които живеят далеч от големите градски центрове, където има развита социална инфраструктура.

Мобилните приемни, организирани от нас в малките общински центрове и отдалечените села на Разградска област са иновация, която ни приближи до голям брой подложени на насилие в дома си хора; върна тяхната вяра в институционалната закрила от страна на държавата и обществената солидарност към иначе личното им страдание.

В продължение на една година нашият екип от социални консултанти, психолог и юрист **организирахме в различни населени места 35 приемни за жертви на домашно насилие**, които не знаят, не могат или не са в състояние да търсят помощ, във от селището, където живеят. В работата на терен получихме подкрепа от районните полицейски управления, които предоставиха полицейски приемни за среща с хората, събрали кураж да разкажат за своето страдание и да получат помощ и подкрепа.

По време на разговорите с голяма част от тях стана ясно, че те са били жертва на жесток тормоз, в повечето случаи и физически, след който са търсили лекарска помощ и са били хоспитализирани. Макар белезите от насилие върху тях да си били видими, те не са били насърчавани да търсят институционална помощ и подкрепа.

След проведените приемни, екипът на проекта констатира повишен брой на сигнали, които се регистрират директно в Консултативния център по превенция на домашното насилие.

Динамиката налага постоянно да подобряваме комуникацията с ангажираните органи по приложението на ЗЗДН. **Специално за полицейските служители екипът на Консултативния център разработи списък с необходимите документи**, които да подготвят жертвите на домашно насилие, ако желаят за потърсят помощ и закрила.⁸

В сферата на здравеопазването, пострадалите от домашно насилие жени най-често търсят медицинска помощ в центровете за спешна медицинска помощ, лечебните заведения за извънболнична помощ и/или извършват консултация при личен лекар. В някои тежки случаи се налага хоспитализиране на пострадалите.

Случаите на физически наранявания у дома предполага умения за разпознаване на насилието и начините, по които може да съдейства здравния работник. На практика обаче, **повечето лични лекари не са запознати със ЗЗДН и възможността издадено от тях медицинско удостоверение да послужи, като доказателство при защита по този закон.** Честа практика е общопрактикуващи лекари да отказват издаване на документа, въпреки разпоредбите на чл. 4, (3) от ЗЗДН: *„По искане на пострадалото лице всеки лекар е длъжен да издаде документ, в който писмено да удостовери констатираните от него увреждания или следи от насилие“.*

За да подобрим нашите собствени практики, през 2015 година ние предложихме на Ръководството на Многопрофилна болница за активно лечение „Свети Иван

8 Вж. Приложение 2.

Рилски” в гр.Разград подписване на споразумение за целите на Закона за защита от домашно насилие. Чрез документа се поема двустранно задължение за оказване на подкрепа на жертвите на домашно насилие, потърсили лечение от медицинските лица. Изключително трудно е съдействието с медицинските лица, които дали Хипократова клетва не могат БЕЗ ЖЕЛАНИЕТО на своите клиенти да алармират за личните им беда. Договореностите ще премахнат съществуващ дефицит в институционалното взаимодействие, заради който през 2007 година беше жестоко малтретирана Албена Соколова, първият случай, който придоби популярност по темата за домашното насилие.

Агенцията за социално подпомагане (МТСП) подпомага разпознаването на пострадали лица, инициира чрез териториалните си структури (дирекциите „Социално подпомагане“) подаването на иски молби за издаване на заповеди за защита в случаите по чл.8, т.4 от Закона за защита от домашно насилие и насочва към социални услуги в общността за помощ и подкрепа. Структурите на Агенцията имат преки ангажименти за проследяване на изпълнението на част от заповедите за незабавна защита. При случаи на деца, жертви на домашно насилие, териториалните подразделения на Агенцията прилагат Координационния механизъм за работа с деца, пострадали от насилие или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция, като след извършената оценка определят и прилагат мерките за закрила съгласно Закона за закрила на детето.

1.3. ПРОГРАМАТА НА ЦЕНТЪРА НА НПО В РАЗГРАД ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ

1.3.1. ОБУЧИТЕЛНА ДЕЙНОСТ

Центърът на НПО в Разград, който е инициатор за създаването на Местен механизъм на взаимодействие между институциите, ангажирани с проблемите на домашното насилие, счита превенцията за основно средство в противодействие на този социален проблем. Поемайки ролята на мост между жертвите и институциите, нашият **Консултативен център се явява защитник и гарант на правата на хората, пострадали от насилие и подложени на тормоз от близките им.**

За да подобри механизмите за помощ и въздействие от страна на ангажираните институции, **Центърът на НПО в Разград периодично организира специализирани обучения с представители на различни органи** от местната и централна власт, на които се обсъжда прилагането на ЗЗДН, дискутират се случаи от практиката, решават се казуси, организират се тренинги.

Участие в обученията вземат съдии, прокурори, полицаи, социални работници, педагози, медицински лица, юристи, психолози, представители на областна администрация и образователните структури. Подходът обединява представителите на различните институции да търсят адекватни и координирани решения за разрешаване на отделните случаи. Показва практическите проблеми при осъществяването на механизма на взаимодействие и предлага решения, осмислени и взаимноприемливи за всички заинтересовани страни, ангажирани да помогнат на жертвите на домашно насилие.

“Учителите не знаят към кой да се обърнат при случай на домашно насилие. Образователните институции са изключително важни за диагностициране на домашното насилие. Важни са мерките, които ще се предприемат за запазване отношенията между родители и деца. Мерките могат да бъдат популяризирани от учителите, класните ръководители, възпитателите. Изключително важно е повишаване квалификацията на учителите за разпознаване на домашното насилие. Необходимо е да има правилно взаимодействие между различните институции.

Като член на Общински съвет - Разград бих казала, че създаването на Кризисен център в Разград е първата мярка, по която Общинският съвет трябва да вземе решение.”, споделя Милена Орешкова, Председател на Комисията по образование в Общински съвет - Разград, общински съветник, директор на ОУ “И.С. Тургенев”, гр. Разград

В рамките на проект „За силата на закона и гласа на жертвите на домашно насилие” са проведени 5 работни срещи с представители на съд, прокуратура и полиция. По време на срещите бяха дискутирани трудности и проблеми, установени от ефективната работа по темата за домашното насилие. На работните срещи заинтересованите страни имаха възможност да представят добри практики и иновативни подходи за работа с жертви и извършители на домашното насилие; необходимо е ефективността на обществото да бъде повишена и все по-често да се търси защита по ЗЗДН.

В рамките на проекта се проведеха и три работни срещи с цел обмяна на опит „Силата на закона и разума на ума по темата за домашното насилие” в градовете **Монтана, Хасково и Ловеч**. В учебните пътувания участваха 25 представители на ангажираните институции от област Разград, които обмениха информация и опит с колегите си как работят институциите на местно и национално ниво и как прилагат ЗЗДН.

1.3.2. РАБОТА С ИЗВЪРШИТЕЛИ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ

Консултативният център по проблемите на домашното насилие подхожда сериозно към проблема, като отчита целостта на явлението, причините за създаване и последствията, които то има за всички въввлечени в конфликтните процеси - жертви, извършители или наблюдатели.

Важна част от усилията по превенция на домашното насилие е Специализираната програма за извършители на домашно насилие⁹, която Консултативният център развива успешно от 2006 г. Програмата има за цел да поправи и превъзпита насилниците, осъдени след доказване на извършеното деяние. Компетентният районен съд в град Разград е установил много добро сътрудничество с екипа на организацията. В практиката на съда все по-често се наблюдава постановени съдебни решения със задължителна мярка – посещения в Консултативен център по проблемите на домашното насилие в Разград.

Ние сме разработили Програмата за психологическа помощ на извършителите на домашно насилие в стремежа да търсим трайни решения на проблемите, за семействата, живеещи в риск. Програмата цели нашата експертна помощ да достигне и до хората, които провокират конфликтите с близките си, търсят решения на

⁹ Наричана и Програма за психологическа помощ на извършителите на домашно насилие.

противоречията от позицията на силата и така травмират живота на цели семейства, в които жертви са деца и възрастни хора.

Целта на програмата, насочена към извършителите е, те да преоценят поведението си, да си изработят критичен поглед към насилието, като средство за налагане на волята; да се научат да контролират гнева си и да уважават правото на другия да живее, без принуда и страх.

В осъществяването на програмата ние получаваме съдействие от институциите, ангажирани с опазването на реда и сигурността на гражданите. По мнение на представителите на МВР в Разград, изразено на семинари, кръгли маси и други публични дискусии по темата, става ясно, че полицейските служители намират за добро и ползотворно сътрудничеството с нашия екип.

“Изготвената от Центъра на НПО в Разград Методика за настаняване в Кризисен център на жертвите на домашно насилие, е изключително полезен инструмент. Тя указва необходимите документи, които жертвата трябва да предостави и улеснява работата на институциите.” Ани Василева, координатор по ЗЗДН в РУМВР – Разград.

Постоянната комуникация, координираните усилия, насочени към включване на осъдените за домашно насилие извършители в програмите на Консултативния център, носят ползи за пряко ангажираните и пострадали от конфликтите хора, и на цялата местна общност.

През месец юни 2015 г. ръководството на РУМВР - Разград поема инициатива за съдействие при уведомяване на извършители, които не посещават специализираните програми, въпреки задължение, постановено в съдебно решение. Органите на полицията уведомяват извършителите, след молба за съдействие от Центъра на НПО в Разград. Извършителите полагат своя подпис на писмена покана, че са уведомени за задължението си да осъществят контакт с екипа на Консултативния център за включване в Специализираната програма.

1.3.3. ОБЩЕСТВЕНА ПОДКРЕПА ЗА ДОКЛАДВАНЕ НА СЛУЧАИТЕ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ

Зад идеята, че силата на закона трябва да се използва в посока, която да позволи да се чува все по силно гласът на жертвите, се обединиха и участниците в Кръглата маса, организирана от Центъра на НПО в Разград през юни 2015 година в рамките на проекта ”За силата на закона и гласа на жертвите на домашно насилие”. На този форум си дадоха среща институциите, подписали Местния механизъм за взаимодействие, за подкрепа на жертви на домашно насилие и получили помощ хора в Консултативния център в Разград и постигнали ресоциализация. Техните вълнуващи разкази пред смълчаната аудитория, ни подсказаха идеята **да разкажем 10 от най-знаковите лични истории на хора, подложени на тормоз или извършители на насилие**, които с хармонизираните усилия на нашия екип и на ангажираните с проблема институции, намериха път обратно към живота без агресия, без болка и унижение.

Според наблюденията на експерти от Консултативния център по проблемите на домашното насилие е необходимо широко обсъждане на трудности, проблеми и предизвикателства:

1. Осигуряване на подкрепа на жертвите на домашно насилие.
2. Консултиране и психологически услуги, за преодоляване на идентифициран проблем с фокус върху домашното насилие и етническия профил на целевата група;
3. Разширяване на многообразието и териториалния обхват на социалните услуги, предоставяни в общността;
4. Сътрудничество и партньорство между ангажираните с проблема на домашното насилие институции.

Експерти на Консултативния център по проблемите на домашното насилие представят наблюдения от пряката си работа с жертви и извършители. Статистика от началото на проекта представя в цифри регистрираните и докладвани случаи по общините в област Разград. Подлагат се на дискусия основни проблеми за оказване на ефективна подкрепа на жертвите на домашно насилие и се очертават потребностите на целевите групи и ангажираността на институциите по темата.

Въпреки усилията на неправителствения сектор, домашното насилие не е във фокуса на общественото внимание. Все още липсва системна (адекватна) финансова подкрепа за прилагане на възстановителни програми за работа с жертви и специализирани програми за извършители на домашно насилие.¹⁰ Ние идентифицираме това обстоятелство, като важна причина да няма достатъчно подадени жалби в съда, след регистриране на сигнали в полицията.

Инвестирани са повече от 2 млн.лв. за програми за превенция на домашното насилие,¹¹ осъществявани от неправителствени организации, за период от пет години (2011 - 2015 г.). До момента не е оценен ефектът от проектните инициативи и липсва публична информация за изразходваните средства.

¹⁰ Министерство на правосъдието финансира юридически лица с нестопанска цел, които работят по темата – финансира проекти с годишен бюджет от 500 хил.лв., от 2011 г.

¹¹ от държавния бюджет чрез Министерство на правосъдието.

2. ГЛАВА ВТОРА

ГЛАСЪТ НА ЖЕРТВИТЕ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ

Личните истории са частица от голямата и сложна мозайка на човешки съдби, болка, страдания, споделени от жертви и извършители, ползвали услугите на Консултативния център по проблемите на домашното насилие към Центъра на НПО в Разград.

Те нямат характеристиките на представителна извадка, но ясно показват, че профилът на хората, подложени на домашно насилие или носители на агресия към близките, не е запазена територия единствено за бедни и маргинализирани групи, както много често се смята.

Тормозът зад стените на дома не зависи от материалното състояние на семейството, нито от образованието. Не зависи даже и от чувствителността на отделния човек. Към натиск и принуда прибъгват, както хора с нисък социален статус или дефицити в образованието, така и състоятелни хора, с добро образование и позиции в обществото. С диктат и принуда искат да постигнат съгласие и хора, които сами страдат от незараснали душевни рани, търсили но не открили подкрепа у близките си или не могли да постигнат хармония заради несъстоял се в семействата им диалог.

БАЛКОНЪТ, ОТ КОЙТО МАКАР И ПРОВЕСЕНА, ТЯ ВИДЯ ХОРИЗОНТА

И. е на 47 години, омъжена, майка на 23 годишен син, студент, който живее в голям град, далеч от родителите си. Повече от 8 години жената е без работа, разчита за издръжката си на съпруга си, с когото живее и на майка си, която работи в чужбина и праща пари на семейството на дъщеря си.

И. идва в Консултативния център, насочена от служители на полицията, които са влезли в дома ѝ посред нощ, повикани от съседите. Те заварили жената да виси провесена гола през балкона на четвъртия етаж, от съпруга ѝ, който пиян люлеял примрлялата от ужас жертва и заплашвал да я пусне от високото.

„Той пие и ме бие редовно от 2008 година насам. Отдавна съм подложена на този тормоз. Често се връщам в мислите си назад, спомням си как се оженихме в началото на 90-те. Аз бях току-що постъпила на работа в местната администрация, той дойде от Украйна с група бесарабски българи, да търси нов живот в България. Започна работа в един завод. Много добър техник, способен, сръчен, добър организатор. Бързо напредна в работата.

Оженихме се по любов. Роди ни се момче. Живеехме си нормално. Той беше грижлив като съпруг и много обичаше детето. Чувствахме се щастливи един с друг. През 2007 му се наложи да си отиде у дома в Украйна, защото един от родителите му почина. Стоя там повече от месец. Като се върна беше променен. Всяка вечер посягаше към шишето. Бързо се пристрасти. Оттогава не е спирал да пие, а когато прави това става агресивен и е по-лош от звяр.”, признава жената. Когато изтрезнеел мъ-

жът ѝ не желаел да говори за случилото се помежду им. Така диалогът между двамата с времето прекъснал напълно и останал страхът.

Подложена на стрес И. загубила работата си. Твърди, че е я освободили от последното ѝ работно място защото „вдигала кръвно”. Според близките ѝ страхът е в основата на всички последвали проблеми в живота на тази жена. Тя станала несикурна, объркана, напрегната. През деня, когато мъжът ѝ бил на робата, тя с ужас гледала как се местят стрелките на часовника. Знаела, че ако той не си дойде на време, ще се прибере на градус и ще излее гнева си върху нея. Сама започнала да се успокоява, като си налива питие от непресушената от него предната вечер бутилка.

Скандалите, побоищата, грозните сцени на жестокост станали ежедневие. Това, че порасналият вече син на семейството заминал да учи в друг град и съпрузите живеели сами, направил атмосферата взривоопасна.

Въпреки постоянния тормоз И. не смеела да се оплаква. Тя нямала работа, а мъжът ѝ при всеки скандал ѝ повтарял, че е негодна да се грижи сама за себе си и трябва да му е благодарна, че сам плаща сметките в домакинството. Не помагало това, че майката на И. която работела в чужбина, също подпомагала семейството, като купила апартамент за внука в университетския град и плащала за издръжката му там.

„Нямах грам самочувствие, нито надежда, че нещо може да се промени. Бях свикнала да ме пребива като куче. Понякога си казвах, че ще е по-добре да ме нарани смъртоносно, за да може този кошмар да се свърши.”

При последния скандал, когато той изпадна в изстъпление, разкъса дрехите ми и ме провеси с главата надолу от балкона, съседите не просто чули писъците ми, а и видели, как ме люлее в пиянски захлас от четвъртия етаж. Повикали полиция.

Униформените дошли с патрулката. Чух ги, че викат на мъжа ми да внимава, да не ме изпусне. После трепереща ме отведоха в стаята. Докато писаха протокол за насилието у дома, казаха, че в Разград има организация, която помага на такива като мене. Обясниха ми къде да търся подкрепа. Цяла нощ не мигнах. Когато той заспа, упоен от алкохола, аз се обадох по телефона на майка ми. Казах ѝ, че са ми предложили да търся помощ и тя ме посъветва да го направя. Каза ми, че ще се върне заради мен в България, за да ме подкрепя. Синът ми по това време беше на бригада в САЩ и не съм го занимавала с проблемите у дома. Той и без това много пъти беше казвал, че му е дошло до гуша от нашите скандали.

На другия ден почуках за помощ в Консултативния център в Разград. Три месеца по-късно, всички ми казват, че съм много променена. Да, аз вече живея сама. Мъжът ми е отстранен от жилището ни със заповед за защита по ЗЗДН и не се страхувам, че ще бъда пребита за пореден път. Намерих си даже и работа. След осем години агония, живея отново сред хора, не се срамувам от сините по тялото си, връщам си навиците от времето, когато бях човек, а не жертва на един пияница. Моля се, да имам сили да издържа. И майка ми, и синът ми ме подкрепят, но първата сигурна ръка, която ми бе подадена бе от хората в Центъра. Още ходя там, посещавам програмата за психологическа помощ. Надявам се, че кошмарът от миналото никога няма да се върне.”

МЕЖДУ НАС ЗЕЕ ПРОПАСТ, НО ТОЙ НЕ РАЗБИРА ТОВА

„Бях на 16, когато го срещнах. Учех в гимназия, в родния си град в Русия, а той беше там на работа. Чужденец, 20 години по-възрастен, с друга вяра, разведен, баща на едно момче и много влюбен в мен. Беше сериозен, сдържан, но настоятелен и непреклонен в желанието си да се оженим. Майка ми се съгласи и двете дойдохме в България.

Минаха 20 години от тогава. Имаме две момчета, голяма къща, а той строи и нова, за да има дом за двете ни деца, когато се отделят от нас. Успешен бизнесмен е, върти фирма, която има договори и в чужбина. Живеем под един покрив, но почти не си говорим. Не се поглеждаме, не се усмихваме един на друг, не си споделяме нищо. Той постоянно повтаря на децата, че е сгрешил, като е взел една рускиня за жена. На мен обяснява, че съм вече стара и не бива да се надявам, на щастие в бъдеще, заплашва да продаде жилището, в което живее майка ми, за да видя как ще остане тя на улицата.”

Това е разказът на една млада, красива, добре образована жена, с успешна кариера и наведени надолу очи. Тя пресъздава събитията от своя живот с тих, треперещ глас и смутено върти брачната халка на изящната си нежна ръка.

„За първи път преди месец си направих маникюр.”, признава В., забелязала, че някой гледа ръцете ѝ. „Направих го, защото всички жени в средата, където работя, поддържат изряден външен вид. Плащам всички разноски за своя външен вид от моите доходи. Но съпругът ми, веднага реши, че се лакирам, защото си търся друг мъж. Никога не ми е минавало през ум, да имам извънбрачна връзка. Той постоянно пътува. Аз работя, гледам къщата, грижа се за децата сама. Никога не съм закъснявала да се прибера, да не се погрижа за домакинството, да имам пропуск спрямо децата. Но той постоянно ме подозира в намерения за изневяра. Тази патологична ревност, за която не съм давала повод, уби напълно емоциите ми към него. Не знам, как и защо се стигна до това, но между нас днес зее пропаст, пълна с мълчание, недоверие, болка.”

В. се опитва да открие, кога и как започнало отчуждението между нея и Р., когото дълго време вярвала, че ще обича цял живот. Спомня си, колко грижовен бил мъжът ѝ в първите години на брака им, как я подкрепял, да завърши висше образование. Започнала работа в една кантора и почти 10 години работила там. Чувствала, че израства професионално, но заплатата ѝ стояла една и съща. Съпругът ѝ сам предложил да напусне и да започне собствен бизнес. Помогнал ѝ в създаването на офис.

Жената връща лентата назад и разказва: „Като че това промени всичко. Мъжът ми мислеше, че аз само ще работя в канцеларията, а той ще ми води клиенти, ще определя цени, ще взема таксите и ще ме ръководи вместо досегашния ми работодател. Въобще не е допускал, че сама ще организирам бизнеса си, ще търся пазар, ще определям действията си самостоятелно. И че ще изкарвам пари, за които няма да му давам отчет като пред ревизор.

Беше направо потресен, че се справям с неща, за които той мислеше, че съм абсолютно негодна. Първо не вярваше, че мога да изкарвам пари. Спря да дава средства за домакинството. Аз поех разходите за къщата и децата. Той пътуваше, отсъстваше със седмици, аз не му исках пари, справях се сама.

После взе да се чуди, как така имам свои контакти и си намирам клиенти. Реши, че по някакъв начин подмамвам мъже. Идваше внезапно да ме проверява в кантората, следеше ме, проверяваше телефонните ми обаждания. Всеки път беше разочарован, че не открива тайнствения ми любовник. Повечето клиенти, които засичаше при мен бяха общи познати, които имат доверие на семейството ни, много от мъжете идваха с жените си, нямаше нищо съмнително.

До скоро, на никого не бях казвала, че между мен и съпруга ми се е настанило недоверието, че отношенията ни са проядени от подозренията и ревността му. Обаче се разболях и се наложи да ходя на операция в София. Той не дойде с мен. Вечерта, когато се върнах от клиниката у дома, ме посрещна с мълчание. Не попита нищо, не поиска да знае, успешно ли е било лечението, имам ли още проблеми със здравето. Гледаше ме с подозрение. Разбрах от малкия ми син, че разправял на децата, че може въобще да не съм болна, а да съм отишла някъде с друг. Това ме довърши. Казах му, че ще се разведа с него. Ще търся помощ от психолог, защото не мога да преживея лесно, случилото се с нас. Страхувам се за бъдещето. Не знам как ще си поделим децата. Той не е лош баща, те го обичат. Но аз не мога да остана под един покрив с него.

Разбрах, че мога да търся защита от закона заради психическия тормоз, на който съм подложена. Предложих му да посещаваме заедно брачни консултации. Изсмях ми се. Не разбирам, как може интелигентен човек, за какъвто доскоро го смятах, да съсипе така глупаво брака ни. Той е жертва на собствените си религиозни предразсъдъци, в плен на сексизма, но аз отказвам да бъда жертва на стереотипи от отминали епохи.”

ДЕТЕ С ДЕТЕ НА РЪЦЕ, ДВЕТЕ ПРОДАДЕНИ ОТ БАЩАТА

Тя се казва Д., майка е на две деца и баба на две внучета. Живее с мъжа си и 19 годишния си, психично болен син в родното си село, а омъжената ѝ 21 годишна дъщеря доскоро е била в съседен град, от където е съпругът ѝ и живеела с неговото семейство там. Преди по-малко от месец зетят, дъщерята и едното внуче внезапно пристигат при нея и ѝ съобщават, че младата майка ще остане при родителите си, защото не иска и не може да живее повече под един покрив със свекърва си, която я биела и тормозела.

Д. разказва „своя случай” в една от залите на селското читалище, където в този ден работи мобилната приемна на Консултативния център по домашно насилие. Тя е дошла при нас по съвет на местния полицейски инспектор, с когото преди дни е споделила страховете си.

„Откак се прибра у нас дъщеря ми, треперя от страх. Мъжът ми го няма, той работи като строител и често отсъства с месеци от къщи. Сега сме сами и е спокойно, но като си дойде, ще стане страшно. Той няма да се съгласи момичето да остане с нас. Ще я накара да се прибере при свекървата. Ще ни бие всичките подред, ще ни тормози, докато изпълним волята му. Той така прави. И момчето ни бие, нищо, че докторите казаха, че е слабоумно и не е виновно, дете не винаги разбира, какво му се казва...”, разплаква се жената. До нея са застанали дъщеря ѝ, с дете на ръце и синът, който благо се усмихва на малкия си племенник и опитва да се заиграе с него.

„Баща ми е звяр, по-лош и от свекървата. Знам го това, но няма къде да отида. Затова се прибрах при майка. Аз от мъжа си не се оплаквам. Ожених се за него, без да го познавам, бях на 14 години, когато баща ми ме даде на техните. Те казват, че са платили за мен, да стана булка в тяхната къща. Аз не знам нито колко пари са дали, нито взел ли ги е баща ми. Направихме сватба и отидох у тях.

Мъжът ми беше на 18. Той работи с баща си по строежите, обикалят цялата страна. Почти не си стоят у дома. Аз съм там сама, със свекървата, с нейната сестра, която е вдовица и с децата. Те ме имат за слугиня, която освен, че трябва да шета е длъжна и да търпи, като я бият. Налагат ме с точилка, със сопи, с ръце, с каквото им падне. Те са зли, проклети жени. Свекърва ми казва, че нейната свекърва я била тормозила, когато била млада булка и тя сега си го връща на мене. Сестра ѝ ме съветва да търпя и да си мълча, да чакам, аз да стана свекърва и да си го изкарвам тогава на моята снаха. Смят се. Казват, че момчето ми, което сега е на 4 години след десетина години ще го оженим и аз ще имам кого да тормозя, за да ми олекне.

Аз не съм много учена, ходила съм на училище до 5-ти клас, но знам, че това са простотии от едно време и хората вече не живеят така. И мъжът ми мисли същото, но не смее, да се кара с майка си, защото баща му счита, че възрастните имат право да командват младите, а той зависи от него, щото свекъра намира работа за двамата и те ни издържат. Обаче, като плача пред него, той ме съжалява. И последния път като си дойде, като видя, че цялата съм синя, задето свекървата ме би с тояга, понеже не съм простирала правилно прането, се съгласи да ме пусне, да се върна у дома. Сам ме докара с колата. Решихме да взема малкото дете с мене, то е момиче, а момчето остана там, щото свекърът няма да разреши наследникът им да напуска къщата. Сега сме тук при мама, ама като се върне баща ми, сигурно ще ме пребие и ще ме върне обратно. Казах на мъжа ми и на майка ми, че ако ме пратят отново при свекървата, ще се обеса.”

Младата жена съобщава това с равен спокоен глас, в който личи примирение със съдбата, но и упорство, което не може да бъде сломено с насилието, сред което е израснала и продължава да живее. Д. не вярва, че е възможно тя и съпругът ѝ да заживеят отделно от неговите родители, защото той бил добър и послушен и те го мачкали. Н за себе си е решила, че ако ще живее, няма да е по този начин. Двете с майка ѝ обмислят тя да потърси работа при своя приятелка в чужбина, а майка ѝ да поеме грижите за детето. Надяват се бащата да не бие малката си внучка, която няма и две годинки. Бабата казва, че е готова да поеме гнева на мъжа си и да търпи да бият нея, но дъщеря ѝ да опита да промени живота си. Двете се надяват, че ако намерят изход мъжът на Д. ще я последва в странство и младото семейство ще се измъкне от оковите на обичайните за общността им правила, според които правото е само на страната на силата.

ДЯДОТО, КОЙТО САМ СЧУПИ СЛУХОВИЯ СИ АПАРАТ, ЗА ДА НЕ ЧУВА КЛЕТВИТЕ НА ДЪЩЕРИТЕ СИ

Дядо Т. е на 82 години. Дошъл е в Консултативния център да търси помощ, защото е подложен на тормоз и насилие от двете си дъщери. Старецът не чува добре и разбира другите, като следи устните им. Жена му, баба М., която е негова втора съпруга от

пет години, обяснява, че мъжът ѝ, пенсиониран инженер, имал слухов апарат, но сам го счупил, за да не чува клетвите и грозните думи на дъщерите си.

„Те го обвиняват, че се е оженил за мен, за да ми остави апартамента и вилата си, че аз ще ограбя бащиното им наследство. Въобще не си дават сметка, че когато ние се запознахме в пенсионерския клуб, той беше сам самичък, оставен на съдбата. Жена му беше починала, момичетата и двете живееха в София и не се интересуваха от него.

Аз съм вдовица, живеех със сестра си, която не се е омъжвала. Моят син има семейство и отделен дом. Идваше, наглеждаше и, водеше внуците на гости. После те пораснаха, всеки си има грижи, ние със сестра ми имахме свободно време, взехме да ходим в клуба. Там ходеше и Т. В един зимен ден, като дойде и взе да си сваля ръкавиците, видях, че са скъсани. Нищо не му казах, но на другия ден като тръгнах натам, взех с мен игла и конец. Бях решила, ако пак се засечем, докато той преглежда вестниците, аз да му зашия ръкавиците. Не се познавахме лично, но знаех, кой е. Той дълги години беше на важна работа в един от големите заводи в града. Покойният ми мъж работеше там и винаги е подчертавал, че Т. е отличен инженер, много добър ръководител, сериозен и почтен човек. Стана ми мъчно, че на стари години е така изоставен. Така се сближихме.

Повече от година никой от нас не смееше да признае на другия, че има нужда от него. Защото той беше минал седемдесетте, а аз ги приближавах. Но един ден той ме покани, да се преместя да живея при него. Обясних му, че двете със сестра ми винаги сме били заедно, че тя няма собствено семейство, но с покойния ми съпруг никога не сме я делили и сега не мога да я оставя. А той отговори, елате двете, моят апартамент е голям, има място за всички ни. Казах му, че ми е трудно да оставя празна бащината си къща, а той веднага намери решение. Каза, че е хубаво да отстъпя грижите за нея на сина си, нека младите поемат отговорността. После се усмихна и обяви, че иска да се запознае с моите деца, да дойде у дома и да ме иска, както се правеше едно време. Аз за неговите дъщери тогава не знаех нищо, защото той за покойната си жена говореше често, но за децата си не приказваше никак.

Решихме да се съберем. Той беше категоричен, че ще се подпишем в гражданското, защото макар и възрастен, иска да се чувства отговорен за жена си. Преместихме се със сестра ми при него. И след две седмици се появиха дъщерите му. Първо малката, после голямата. Неудобно ми е да ви разказвам, какво представлява домът когато, те са там...”, замлъква баба М.

„Не знам къде сгреших. Аз съм им баща, аз съм отговорен, за това, което те представляват в момента. И двете завършиха висше образование. Аз и майка им сме ги издържали, грижили сме се за тях. Ожениха се едната в София два пъти, другата веднъж във Варна, втори път за един македонец. И на двете помогнах да си купят жилища. Имам трима внуци, от трима различни бащи, които изоставиха децата си, преди да тръгнат в първи клас. Работил съм до 65 годишна възраст, за да плащам и за обучението на децата на моите деца.

Обясних им, че с М. се събираме заедно, не защото тя иска да ми вземе имота, а защото не искам да съм сам в залеза на живота си. Те казват, като е така продай апартамента и вилата, дай ни парите и върви у тях. Казвам им, като умра всичко ще остане на вас, но те не вярват. Идват вдигат скандали, чупят, удрят ме, блъскат ме.

Не ги е срам от нищо. Но аз няма да отстъпя. Срамувам се от дъщерите си, но няма да им се подчиня. Всичко съм направил за тях според моите представи за родителски дълг. Те се оказаха разглезени, безотговорни, вземаха грешни решения, не създадоха здрави семейства. И двете са над 50 годишни и продължават да искат пари от мен. Няма да им дам нищо повече, не защото нямам, а защото отчитам като грешка, че по рано не им отказах да плащам за техните несполуки. Може би щяха да станат по отговорни хора. Сега може и да е късно, но аз още съм жив и това, което е мое, е и на М. Срам, ме е от случващото се в дома ми, но разчитам, да ми помогнете да заведа дело по ЗЗДН, да ги отстраня от себе си в последните дни на моя живот, защото те ми донеса само горчилка и разочарования.”, призна дядо Т., който сега живее с баба М, а срещу дъщерите му има съдебна заповед, която им забранява да се доближават до него и дома му.

СЪДЪТ МУ ЗАБРАНИ ДА ИДВА ПРИ МЕН, НО АЗ МУ ЗВЪНЯ И ГО ВИКАМ, ЗАЩОТО МИ ЛИПСВА

Л. е на 22 години, майка на четиригодишно момиченце. Двете живеят в апартамента на нейната баба, която работи в Италия и праща пари за издръжката на внучката и правнучката.

„Т. много обича баща си. Доскоро живеехме заедно, но той започна да пие, посегна ми няколко пъти и аз с помощта на Консултативния център получих заповед за защита, която му забранява да ни доближава.

Сега той живее при майка си, но често се чуваме по телефона. Вечер, когато малката заспи, аз му се обаждам или го търся във Фейсбука. Познавам го дали е пил и ако е напълно трезвен, го викам да дойде при мен, да се гушкаме, защото го обичам и ми липсва. Крия това от дъщеря ни, защото тя е малка, не разбира и може да ме издаде на баба, която ме заплаши, че ако прибера отново И. при мене, ще спре да ми праща пари и ще ме изгони от апартамента.”

Младата майка разказва всичко смутена и объркана. Спомня си, че с момчето което обича, се запознали още в училище. И двамата били деца на разведени родители, тя живеела в семейство с втори баща, той с майка, която злоупотребява с алкохол. Събрали се заедно веднага след бала. Заживели в къщата на неговото семейство.

„Беше като в дявовата ръкавичка. Майка му, която от сутринта надигаше шишето с бира, брат му и неговата жена, които постоянно се караха и сдобряваха и ние. Теодора се роди там, в нашата стая от тавана капеше, слагах легени на пода, за да не стане локва. Той обещаваще, че ще си намери бързо работа и ще се изнесем. Стана монтьор в един автосервиз. Много разбира от коли, сам кара скъп мотор, заради рокерските му страсти теглихме заем. Баба си дойде през лятото от чужбина за ваканция, видя как живеем и ни накара да се преместим в нейния апартамент, който тогава беше заключен, защото тя не харесва мама, новия й мъж и те заминаха заедно с по-малката ми сестра да живеят в друг град.

В началото, като се изнесохме и станяхме самостоятелни, всичко беше добре. Но заради мотора И. започна често да ходи в клуба на рокерите и взе да се запива там с другите мотористи. Като се прибереше пийнал, започваше да се заяжда. Няколко пъти ме удари. Аз бях потресена. Ние с него сме заедно от деца. Разказвали сме си

един на друг, колко лошо е да живееш с пияници, каквито са неговата майка, починалият му баща, моят пастрок. И сега той взе да прави същото.

Аз бях объркана, чувствах се безпомощна, несигурна, предадена. Обадох се на баба и ѝ разказах, какво става у дома. Тя побесня. Заяви, че веднага трябва да го изгони от къщата ѝ и никога повече да не му позволявам да идва у дома. Разказа ми, че тя дълги години е била бита и тормозена от дядо ми, когото аз почти не помня. Той пиел, биел я, а после плачел, извинявал се, обещавал това да не се повтаря. До следващото напиване, когато сцените били същите. На майка ми и писнало от скандалите у дома им и избягала. Оженила се за баща ми, който също бил напуснал семейството си, заради пиянски скандали. Родили сме се ние със сестра ми, но татко бързо оставил мама и изчезнал. Не знаем къде е. Ние живяхме известно време при баба, дядо почти не го виждахме, той се беше прибрал при старата си майка на село. Ясно си спомням, когато мама каза, че има нов приятел и ще се жени за него. Баба не го хареса, каза, че е пияница и не го иска. Предупреди мама, че ще я изгони, ако го вземе. И така направи.

Сега иска да изхвърля навън моя мъж. Твърди, че който веднъж пиян удари жена си, го прави цял живот. Тя не иска аз да живея живота който и тя, и майка ми са живели и моята дъщеря да расте при такива условия. Знам, че е права, но когато не е пиян И. е много добър и много ми липсва. Той твърди, че е спрял да пие. Исква да се съберем отново, но аз се страхувам, че баба няма да повярва в промяната и ще ни изгони. А да рискувам да остана без покрив и без нейната подкрепа не смея. Пък и не знам дали И. наистина се е променил завинаги или само така си мисли, защото и той иска да сме заедно. Сега най-много ме е страх Т. де не го види у дома и да каже на баба. Той идва, когато тя е заспала и си тръгва преди да е станала от сън.”

БЯГАМ ОТ ДОМА СИ, ЗАЩОТО СНАХАТА КОМАНДВА ТАМ

„Дълго време крих всичко от роднини, познати, близки. Не казвах дори на големия си син, който живее в града със семейството си, докато ние след смъртта на мъжа ми останахме с по-малкия у дома на село.

Снахата дойде в нашата къща, след като вече имаше зад гърба си един брак. Още на първата вечеря, на която поканихме и роднините, тя заяви, че като взела сина ми, направила добро на нашето семейство, защото той бил стар ерген и друга нямало да го прибере. По това време той беше на 32 години, а тя на 27.

Видях, че е неуравновесена, говори без да държи сметка дали с думите си ще нарани някого, но не казах на никого, че това ме безпокои. Десетина дни, след като официално сключиха брак, тя ми заяви, че трябва да прехвърля къщата на нея и на сина ми. Обясни ми, че съм длъжна да го направя, защото големият ми син живеел в апартамент, купен от мен и мъжа ми в града и трябва да подсигура с дом и семейството на малкия. Обясних ѝ, че двамата със съпруга ми цял живот сме работили за децата си, имаме две жилища и между братята има разбирателство, че всеки ще получи по един от имотите.

Тя дори не ме изслуша и разпореди: ”Като е така, прехвърляй къщата веднага на нас!” Опитах да възразя, че това не е необходимо, още съм жива, но след смъртта ми имотът ще е техен. Тя са ядоса и взе да вика. На масата имаше ябълки, взе една и я хвърли по мене. Бях изумена. Мислех да споделя случилото се със сина си, но

вечерта, той си дойде притеснен и каза, че като таксиметров шофьор след цял ден работа се прибира с 10 лева чиста печалба.

Снахата изпадна в истерия. Взе да му крещи, че е некадърник, че няма да може да се грижи за нея, че затова никоя жена не го искала, и ако тя не била разведена, останала без дом, никога нямало да го вземе, а той щял да си остане стар ерген. За да не провокирам още напрежение между тях, се прибрах в стаята си.

Това беше преди 3 години. Оттогава досега при всяко раздражение, което обхваща снаха ми, а това се случва често, тя вдига скандали на мен и на мъжа си, удря ме с каквото намери и заплашва, че ще ни отрови живота, ако не й прехвърля къщата. Много се срамувах от това, и все гледах като крещи, да не я чуят съседите. Не казвах и на другия си син какъв е живота на брат му, за да не стават интриги в семейството.

И със сина ми не смеех да говоря за проблема. Той мълчеше, когато тя вика, после гледаше да я успокои. Казваше, да й прощавам, защото тя била изнервена от малка, понеже живяла само с майка си, която често сменяла мъжете. Мъчех се да проявявам разбиране.

Но в края на декември (б.а. 2014 г.), в деня преди Бъдни вечер, докато точех кори за баклавата, тя изпадна в поредната си криза на ярост и ме удари в главата с металното чукче от хаванчето, в което щях да чукам орехите. Не издържах, облякох се и излязох от къщи. Помолих съседа да ме закара до града и позвъних на врата на другия ми син. Там не ме очакваха. Бяхме се уговорили, те да дойдат у нас на другия ден за коледен обяд. Вместо това, аз заплаках и пред цялото семейство разказах, какво става у нас на село. И синът, и другата снаха, и внуците бяха потресени. Казаха, че повече няма да ме пуснат да се върна там, докато тя не си замине. Но как ще стана това, не знам. Синът ми не иска да се разделят. В тази криза, той няма да може да плаща квартира и да издържа семейство. Тя ще го подлуди от скандали и претенции. Не знам какво да правя. Помогнете ми!”

Това е разказът на 66 годишната В., която посещава възстановителната програма за жертви в Консултативния център и се учи как да се справя в ситуации на криза. Тя продължава да живее при семейството на сина си в градския апартамент на фамилията, докато снахата скандалжийка обитава селския им имот.

ОТГЛЕДАХ ВНУК НАРКОМАН, КОЙТО МЕ ПРЕБИВА

Х. е на 72 години, творец, упражнявал свободна професия, известен и уважаван в гилдията на артистите и с добро име сред публиката.

Мъжът трудно говори за проблемите си у дома. От десетина години вдовец, той живее сам с един от четиримата си внуци, докато майката на момчето е в чужбина, а бащата от дълго време не се интересува от него.

Х. притеснено признава, че в последните класове в гимназията внукът му започнал обезпокоително да се променя. Бил ту затворен и непристъпен, ту весел и възбуден. Често се заключвал в стаята си, пускал на високи децибели музика, отговарял на въпросите кратко, навъсено, едносрично. Двамата почти не общували помежду си, а на опитите на дядото да започне разговор, младежът отговарял с грубости и обиди.

Възрастният човек виждал, че нещо тревожно става под покрива на дома му, но нямало с кого да сподели притесненията си. Жена, му която десетилетия била негов верен спътник и опора, вече била покойница. Синът му живеел отделно със семейството си, а от разбития живот на дъщеря му в къщата останал навъсеня внук, който и да е искал да чуе и види майка си, не можел, защото тя много рядко се обаждала и разговорите помежду им не траяли повече от пет минути.

Х. разбирал, че момчето и самотно и страда, но не знаел как да запълни дефицита в живота на любимия си внук. Работел много, печелел добре и бил щедър с младежа. Не знаел за какво харчи парите внукът му и много се учудил, когато установил, че от дома му изчезват ценни предмети.

„В началото на знаех нищо за наркоманиите. Цял живот съм се движил сред артсредите, но самият аз никога не съм нито пил, нито пушил. Единственото, което знаех за дрогата е как се пише тази дума. Шокът при мен дойде неочаквано докато разглеждах сбирката на един антиктвар. Видях мои неща, които бяха изчезнали от ателието и за които бях сигурен, че не са изнесени от там от мене. Попитах колегата откъде ги има и той смутено ми призна, че ги е купил от моя внук. Когато поисках от момчето да ми отговори, вярно ли е това, той избухна, взе да крещи, че ще ме пребие, защото съм склеротик и лъжец. Тръшна вратата и се заключи в стаята си. Обзет от неясен страх взех да обикалям къщата, да отворям шкафове, чекмеджета, гардероби. И открих, че от тях са изнесени бижутата на жена ми, които ревниво пазах, нямаше я кожената ѝ яка, гоблените ѝ. Липсваха вещи от колекцията ми от ковано желязо, готови платна, които все чакаха да ги окача в рамки.

Налегна ме безпокойство, но не смеех и да си помисля, че моят внук краде и разпродава без мое знание ценни неща от нашия дом. Знаех, че парите, които му давам са достатъчни за джобни разходи, а аз се грижех за цялата издръжка у дома. Започнах внимателно да го наблюдавам. Видях, че почти не се храни вкъщи, че вратата му е вечно заключена и стаята е недостъпна, дори когато той не е там. Беше започнал и да отслабва, а очите му горяха трескаво. Казвах си, че не бива да се тревожа, защото той сега расте и тези промени са нещо обичайно за възрастта му, но сам знаех, че това не е истина. Бях отгледал две деца, имах още трима внуци, всички пораснаха, без да подобни странни аномалии.

Истината излезе наяве в малките часове на една от нощите, в които С. го нямаше у дома. Телефонът иззвъня и в слушалката чух мъж, който се представи като полицейски инспектор. Каза ми, че внукът ми е открит в безпомощно състояние на улицата, откаран в болница и лекарите се безпокоят за живота му. Отидох посред нощ в клиниката. Заведоха ме в токсикологията. Казаха ми, че тестовете на С. са положителни за наркотици.

Когато разбра, че тайната му е разкрита, внукът ми започна да се друса пред очите ми. Искаше ми постоянно пари, биеше ме, ако му откажа, изчезваше от дома за дълго, после се прибираще отново. Изнесе компютъра си, телевизора, кафемашината. Когато го питах къде са, заявяваше безцеремонно, че ги е продал за дрога.

Дъщеря ми, не иска да се занимава с проблема на сина си. Отказва да се прибере у дома, не отговаря на обажданията ми. Не знам как да се справя. Нямам средства да платя за престой на С. в комуна. Бих продал апартамента, ако знам, че това ще го спаси, но се страхувам, че ще останем без покрив, а той отново ще се върне към

дрогата. В Консултативния център идвам, не защото очаквам да ми предложат решение, а защото намирам подкрепа и мога да споделя мъката си.”

ДЕТЕТО Е МОЕ, МОГА ДА ГО ВЪЗПИТАВАМ КАКТО СМЯТАМ, ЧЕ Е ПРАВИЛНО

К. е на 44 години, набит, широкоплещест, як физически мъж с бръсната глава, и здраво стиснати юмруци. Той е баща на две момчета на 22 и на 10 години. Големият му син живее и работи в чужбина, а малкото момче е отстранено от семейството на родителите си по решение на съда, заради насилие от страна на К.

Инцидентът, който превръща „семеиния проблем” в съдебен казус се разиграва в селото, където живее К. заедно със жена си и малкия си син. През един от дните на лятната ваканция момчето е открито голо в близката до къщата им гора, свито на кълбо, да плаче цялото обляно в кръв. То е намерено от селския полицаи, след като съсед се обадил на телефон 112, че малкият е подложен на насилие в дома си и писъците му се чуват из махалата.

Изправен пред съда бащата признава, че е налагал с камшик собственото си дете. К. разказва, че направил това, защото малкият не се прибрал навреме у дома за да обядва. За да му покаже, че режимът е важно нещо, родителят свалил дрехите и нашарил телцето му с кървави рани. Възпитателните мерки са били приложени пред очите на майката, която по време на цялото съдебно разследване избягва да обсъжда случилото се. Жената отговаря едносрично, внимавайки да не засегне съпруга си, който след като призна стореното, сключи споразумение с прокуратурата и получи двегодишна присъда с три години срок на изпитание, придружени с едногодишна задължителна пробация.

Включен, по силата на съдебното решение, в програмата за овладяване на агресията и гнева, която Консултативният център провежда, К. словоохотливо обяснява, как просто искал да научи момчето си да си изпълнява задълженията. В този ден детето трябвало да пасе домашния добитък, докато баща му събира сено на нивата.

„Аз съм много работлив. Алкохол не близвам, цигара не съм палил в живота си. Цялото село ще ви каже това. Работя в ж.п. компанията, давам нощни дежурства. Денем съм на нивата. Отглеждам животни. Искам синът ми да помага, да се научи на труд, да не се шляе и да става безделник. Добре бил съм го, не е трябвало да го правя, признах си. Но аз не съм го сторил за лошо. Той е мое дете, не мога ли да реша сам, как да го възпитавам?”, диви се К. искрено смаян, че според него един чисто „домашен случай” е станал предмет на обществена намеса и наказателно преследване.

На въпрос често ли възпитава домашните си с бой, К. върти очи и се чуди как да отговори, за да не бъде обвинен отново в насилие. Казва, че боят за който го разследват, е изключение. Поглежда жена си, която е лежала няколко пъти в болница с наранявания и счупвания и се обърква. Уточнява, че когато го ядосат у дома се е случвало, да ги удари, но не много. Бой се, че може да му представят доказателства за извършени от него други актове на насилие, за които да бъде отново съден и наказан.

Не разбира същността на съдебната заповед, според която битото му момче, е отнето от родителите и предадено на грижите на майката на К. Възприема майка си

като предателка, която взема страната на чуждите хора, обявили, че те са държавата и законът. „Тя не ми е майка даже, аз съм осиновен. И тя ме клепа. И прави интриги срещу мене. Дори ми казва, че жена ми е глупава, дето търпи да я бия.“, изпада в откровение, К, обхванат от естествената си спонтанност, която му пречи да се преструва дълго време като лъже, че не е човек, който бие домашните си.

К. отрича да е носител на агресия и по всякакъв начин се мъчи да отхвърли истината, за брутално насилие, упражнено върху самия него в ранната му младост. Той не е в състояние да живее с този спомен, не може да се примири с миналото и отказва да признае и пред себе си, за случилото се.

Силен, първичен, слабо образован, спонтанен и експресивен, той не разбира, че проекциите от младостта му, сега моделират неговия образ на жесток деспот у дома. Той всеотдайно се грижи за семейството си, но близките му се страхуват от него, дори когато иска да им даде обичта на наранената си преди много години душа.

МОМЧЕТО, КОЕТО ГОВОРИ САМО СЪС СЕБЕ СИ

„Аз съм инвалид. Имам медицинско, че не съм нормален. Не знам какво точно пише в него, но не е истина. Всичко ми е ясно. Тук съм, защото родителите ми не искат да се грижат за мен. Баща ми винаги ме е пребивал от бой. Майка ми изобщо не се задържа къщи. Изкараха ме луд и ме пратиха в този дом, защото баба ми живее наблизо и когато ме пуснат да ходя при нея, а не да ги безпокоя тях.

Тука ми харесва само директорката. Много е млада и хубава. Персонала са дърти лелки и загубени. Не се интересувам от тях. Другите дете живеят в дома са глупави. Дразнят ме. Аз съм млад човек, трябват ми развлечения, а те само хленчат на инвалидните си колички и се оплакват.

Разправят за мен, че съм бил опасен. Вярно имаше един дядка, скочих му един-два пъти, той се уплаши и повика роднините си да го приберат. Абе мошеници всякакви. Той като има близки дете искат да го гледат, какво търси в тоя дом тука сред нас дете сме сами и никой не ни иска?”

Тези думи се изливат като словесен водопад от устата на 23 годишния Д., настанен в социален дом от семеен тип, предназначен за хора с физически увреждания. В досието за едногодишния му престой, има регистрирани два случая на насилие, упражнено от него върху други обитатели на социалното заведение.

Управата на дома покани наш екип за работа с Д. на място, за да може да се установят причините за внезапния и неконтролиран гняв, който обзема младия мъж и го превръща в опасност за хората, с които живее.

Освен личностното разстройство, от което страда, Д. е жертва и на продължителен системен тормоз, упражняван върху него от детските му години. Той е бил редовно пребиван от баща си, с обяснението, че е глупав и не го бива за нищо. Дълго време никой от семейството му не е потърсил причините за трудностите, които момчето среща в училище, нито е изследвал характеристиките на поведенческите му отклонения.

Че става дума за диагноза, близките разбират едва, когато вече гимназист, Д. пребива жестоко свой съученик, бяга от къщи и се крие повече от седмица по полето край родния си град. Открит с помощта на полицията, той е подложен на медицин-

ски изследвания, които показват психични отклонения и ментални проблеми. Разбрали, че състоянието на момчето ще остане тежко, родителите веднага абдикират и предават сина си на грижите на социална институция.

Настанен сред болни, но психично здрави хора, Д. не може да се впише в средата. Той е неспокоен, конфликтен, търси внимание, но отхвърля опитите за общуване, защото има дефицити в комуникационните умения. Неудовлетворен от несъстоялата се социализация, младият мъж бързо става раздразнителен, мнителен, агресивен. За жертва избира единствения човек, оказал му внимание и подкрепа. Той напада да души 79 годишния В., докато старецът, прикован за инвалидната си количка, се мъчи да го успокои. Въпреки бързата намеса на персонала и строгото наблюдение върху Д., „разгневеният млад мъж” успява още веднъж да издебне дядото, когато е сам и отново опитва да го удуши.

Рецидивиращото насилие стряска близките на В. и те го вземат от социалния дом, решени да се грижат за него в домашни условия. Управата на социалното заведение обаче тръпне, в очакване Д. да не нападне друг пансионер, защото у него расте и се трупа ново още неадресирано, но много видимо раздразнение.

По препоръка на консултантския екип Д. бе преместен в социален дом за хора с психични увреждания, където има 24 часово медицинско наблюдение.

БЯХ РЕЙНДЖЪР В КАМБОДЖА, СЕГА СЪМ ПИХТИЯ

П. е на 43 години, изоставен от жена си, която отишла при друг и отвела със себе си двете си деца, едното от които е родна дъщеря на П., а другото дете на съпругата му от първия ѝ брак. Мъжът счита, че виновна за неговите семейни драми е майка му, която въртяла интриги, убеждавала жена му, че синът ѝ е луд и се завела срещу него дело по ЗЗДН.

П. казва, че истинската жертва в семейството е той. Твърди, че винаги е бил пренебрегван от майка си, която се е развела в ранното му детство и той почти не помни баща си. Тя винаги го упреквала, че е „загубен”, че се справя по-зле от другите момчета и че носи некадърността на баща си.

„Исках да ѝ докажа, че не е така. В началото на 90-те години кандидатствах и бях одобрен за член на военна мисия зад граница. Пратиха ме рейнджър в Камбоджа. Не искам да си спомням, какви ужасии преживяхме там. Върнах се жив. Имах малко пари и реших да започна собствен бизнес. Но дойде инфлацията, банките гръмнаха, аз фалирах.

Майка ми заяви, че това е защото съм неспособен за нищо. Започна да ме критикува от сутрин до вечер. Останал без пари, мотаех се безцелно из къщи. Тя каза, че не може да ме търпи и сама замина да работи в Гърция. Пращаше ми по някой лев, колкото да не умра от глад. Тогавя се запознах със жена ми. Тъкмо се беше развела, имаше малко момиченце. Много красива беше, загубих си ума по нея, още щом я видях.

Майка ми си дойде да я опознае. Каза, че е глупава като мене, но се съгласи да живеем в нейната къща, докато тя е в чужбина. Обеща да събира пари за жилище. И ние решихме да работим и спестяваме, за да купим самостоятелен апартамент за нас. Вече чакахме второ дете.

Много ме беше яд, че родната ми майка ме излага пред жена ми, която толкова много обичах, но търпях. Тя събра пари наистина, теглихме заем и купихме ново жилище. Преместихме се в свой дом. Отворихме и семейно магазинче. Жена ми стоеше по-често в него, защото там се предлагаше бижутерия, аз се грижех за къщата и децата. Майка ми се върна от чужбина и отново взе да ме критикува. Че съм бил ”женчо”, домакиня, че жена ми ме управлявала. Карахме се постоянно, излагаше ме, рушеше ми авторитета. Тръгна да се оплаква, че съм я тормозел, че се страхувала от мене, да не запаля къщата ѝ, както съм заплашвал.

От тия разправии на жена ми ѝ писна и тя реши да отвори още един магазин в съседен град. Казваше, че така ще разширим бизнеса, ще има работа за двама ни. Съгласих се, защото ми беше омръзнало, майка ми да разправя, че съм под чехъл, че жена ми ме храни, а аз слугувам вкъщи.

Не знам дали вторият магазин щеше да ни донесе повече пари, но на мен ми донесе голяма загуба. Жена ми се запозна с един пожарникар и реши да заживее с него. Взе децата и замина. Аз сега нямам нищо. Имам съдебна забрана да посещавам дома на майка си, която ме осъди по ЗЗДН. Затворих магазина, стоя сам в апартаменти и мисля по цял ден. Къде сгреших. Бях мъж като Рамбо, сега съм пихтия. Вчера един приятел, с който заедно бяхме на мисия, ми се обади. Той държи зеленчукова борса. Каза, че ще ме вземе за шофьор, да разнасям зарзават. Да не умра от глад един вид. Това ми докараха големите грижи и претенции на моята майка.”

3. ГЛАВА ТРЕТА

СИЛАТА НА ЗАКОНА

3.1. ПРАКТИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА СОЦИАЛНИЯ ФЕНОМЕН „ДОМАШНО НАСИЛИЕ“

Из опита на един съдия по приложение на Закона за защита от домашното насилие

Нели Генчева - съдия в Районен съд – Разград (от 2000 г.). Магистър по право от СУ „Свети Климент Охридски“, гр. София (1998 г.). Била е съдебен кандидат и младши съдия в Окръжен съд - Разград (1998 г. - 2000 г.). Прилага активно ЗЗДН от 2005 г.

Домашното насилие е тема, за която жертвите трудно решават да говорят. Поставянето на темата като приоритет за неправителствените организации и провеждането на редица кампании, постепенно вдъхват увереност у пострадалите да търсят помощ, въпреки традиционно ниското доверие към закона и към институциите, които осъществяват защитата на пострадалите в Република България.

Насилието е резултат от агресивното поведение на хората един спрямо друг, с което преднамерено се нанася вреда – физическа или психическа на индивид или група. Налице е домашно насилие, когато между насилника и жертвата съществува родствена връзка, отношения на упражняване на родителски права и фактическо или юридическо съпругеско съжителство.

3.1.1. ПРАВНА УРЕДБА НА ПРОБЛЕМА

Съвременните международни инструменти, които са свързани със защита правата на човека, изискват от страните-членки на международни организации да предприемат законодателни действия за превенция и наказване на домашното насилие. Премахването на домашното насилие е една от основните стратегии на политиката на равнопоставеност в Европейския съюз.

Основните международни инструменти, регламентиращи начините за противодействие на домашното насилие са: Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи, Конвенцията на ООН против изтезанията и другите форми на жестоко, нечовешко или унижително третиране или наказание, Конвенцията на премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените, Конвенцията за правата на детето на ООН, Насоките относно правораздаването по въпроси, свързани с деца жертви или свидетели на престъпления, Конвенцията на Съвета на Европа за закрила на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие

Правната уредба на проблема в Република България се съдържа в Закона за защита от домашно насилие, Правилника за прилагане на Закона за защита от домашно насилие, Наказателния кодекс, Закона за МВР.

С приемането на Закона за защита от домашното насилие (с предишно заглавие Закон за защита срещу домашното насилие) през 2005 г. бе регламентирана възмож-

ността пострадалият да иска постановяване на мерки за закрила, които са различни от търсенето на наказателна отговорност тогава, когато домашното насилие е и престъпление (това са най-тежките случаи на физическо насилие), възможността за търсене на обезщетение за увреждането (гражданска отговорност) и реализиране на административно-наказателна отговорност (например ако деянието има и признаците на дребно хулиганство – извършено на публично място).

Законът за защита от домашното насилие/ЗЗДН регламентира правата на пострадалите и процедурата за налагане на мерките за защита. Задачата на ЗЗДН е да гарантира правата на една уязвима част от обществото. За да могат да бъдат реализирани правата на жертвите, политическата воля, изразена в този специализиран закон, трябва да бъде подкрепена от всички държавни органи, вкл. и от съдилищата. Необходимо е да се отбележи, че расте броят на делата, образувани по молби за налагане на мерки за защита по Закона за защита от домашното насилие, което е индикация за повишено доверие в този закон и в институциите, които го прилагат.

3.1.2. ДОБРИ ПРАКТИКИ В ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЗЗДН

С цел облекчаване на жертвите при доказването на твърденията им ЗЗДН предвижда подаване на **декларация за извършеното насилие**. Тя трябва да съдържа всички индивидуализиращи белези на акта на домашно насилие, описан в молбата – време, място, начин на извършване, автор. Законът квалифицира тази декларация като доказателство, и дори предвижда съдът да издаде заповед за защита само на основание на тази декларация, когато няма други доказателства. Декларацията е от изключително значение в случаите, когато представените по делото други доказателства са противоречиви. Невярното деклариране подлежи на санкциониране по чл.290А от Наказателния кодекс. Причината за уреждане на този облекчен начин на доказване е фактът, че по правило домашното насилие се осъществява в дома, респ. на място, на което няма свидетели. Следователно, когато жертва са пълнолетни правоспособни лица, не би следвало да има проблем с доказването. **Декларация от пострадалия не може да бъде съставена, когато жертви са малолетни или пълнозапретени лица.** В тези случаи, ако няма свидетели или видими белези от акта на насилие, доказването му ще бъде много трудно.

Дългогодишното сътрудничество в рамките на Местния механизъм за прилагане на Закона за защита от домашното насилие в Област Разград създаде синхрон в работата на институциите. В рамките на Механизма съществува много добро сътрудничество между Центъра на НПО в Разград, полицейските управления, районните съдилища и Дирекциите “Социално подпомагане” - значително се съкращават сроковете от съответния инцидент до възможността за получаване на заповед за незабавна защита.

Ангажираните местни институции, които прилагат ЗЗДН, регулярно обменят информация и документи по повод случаи на домашно насилие. Стремешът на професионалистите е да се помогне максимално бързо на жертвите и да се намалят сроковете за реагиране и подготовка на документи.

Периодичните съвместни обучения и срещи с представители на различните институции, ангажирани с проблема за домашното насилие, утвърждават междуинституционалния подход при решаването на проблемите. Прилаганият подход е особено важен в случаите, в които жертви на домашно насилие са деца.

При постановяване на заповед за незабавна защита, съдът незабавно уведомява РУМВР – Разград, които изпращат полицейски служител, за да получи препис. Заедно с връчването на заповедта за незабавно изпълнение има възможност да бъдат предадени на полицейския служител за връчване и призовката за съдебното заседание и останалите книжа за ответника. Практиката е много полезна в случаите, когато ответникът бъде отстранен от жилището, не може да бъде открит и редовно призован.

След влизане в сила на съдебното решение съдът изпраща препис на РУМВР, защото заповедта за незабавно действие спира да действа, когато по едно дело е издадена заповед за незабавна защита, а след разглеждане в открито съдебно заседание молбата за съдебна защита е оставена без уважение.

Полицейските служители получават официален съдебен документ и узнават, че повече не са задължени да следят за изпълнението на тази заповед, като се изключва възможността за злоупотреба от страна на молителя по прекратеното дело.

3.1.3. ПРОБЛЕМИ И ТРУДНОСТИ ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА ЗЗДН

Под домашно насилие в ЗЗДН се разбира всяка проява на физическо, психическо, сексуално, емоционално или икономическо насилие (емоционалното и икономическото насилие не бяха уредени до 2009 г.). Законът не дава отговор дали за това поведение следва да бъдат налагани мерки, ако тази проява е **незначителна или е ответна реакция**, или впоследствие е отвърнато с равно по степен насилие.

Опитът на Районен съд - Разград в прилагането на Закона за защита от домашно насилие показва, че е **необходимо повишено внимание при разглеждане на дела по ЗЗДН, когато между същите страни има друго висящо дело** – например дело за упражняване на родителски права, за прекратяване на брака, за изменение на режима на лични отношения, дело за делба или друг имуществен спор. **Съществуването на такъв тип дело сочи, че има повишена вероятност от злоупотреба със закона.**

Прави впечатление, че през последните години се увеличават случаите, в които жертвите на домашно насилие са ангажирали адвокати и са получили **компетентна защита**. В някои случаи молителят сам си пише молбата, респ. съдията я оставя без движение, той губи мотивация и не изправя нередовностите. По нередовна искова молба не може да се постанови и заповед за незабавна защита, което води до допълнителни конфликти в дома и в крайна сметка молителят мълчаливо се отказва да търси защита.

Все още не се отдава необходимото внимание на попълване на декларацията по чл.9, ал.3 от ЗЗДН. В някои случаи тя е бланкетна, а в други случаи преповтаря изцяло исквата молба. Наблюдават се и противоречия между посоченото в декларацията или исквата молба и фактите, които се установяват по делото. Подобни противоречия понякога са причина за отхвърляне на молбата за защита.

Съществен въпрос при изясняване на обстоятелствата по делото е дали деца са станали свидетели на домашното насилие, предвид разпоредбата на чл.2, ал.2 от ЗЗДН, че за психическо и емоционално насилие върху дете се смята и всяко домашно насилие, извършено в негово присъствие. Често страните по делото се опитват да скрият подобни обстоятелства, тъй като считат, че сигналът, който ще изпрати съ-

дът до Дирекция “Социално подпомагане” и последващата работа (със социален работник или психолог) ще имат негативно въздействие върху детето.

С цел реализиране на наказателната отговорност за неизпълнение за заповедта за защита, е необходимо точно посочване на местоработата и местата за социални контакти на пострадалия/жертвата, защото при липса на конкретизация има проблем с установяване на умисъл за извършване на престъпление, когато се твърди нарушение на тази именно забрана. Затова е **необходимо молителят да посочи тези места (точно наименование, адрес) в молбата за защита.**

Подценени в съдебната практика са предвидените като мерки за защита участия в специализирани програми за извършители на домашно насилие и в програми за възстановяване на жертви. Посочените две мерки се искат най-рядко от потърпевшите и съответно най-малко се постановяват от съда. Според мен, **основна причина е недоверието на обществото към подобни програми и недостатъчната информираност.** Друга причина вероятно е съществуването на малко на брой програми. Същевременно в много от случаите на проявено домашно насилие става сума за хора, които без помощ от специалисти (психолог, социален консултант и юрист) не биха могли да съхранят връзката си или да започнат нова.

При индивидуализация на мерките, предвидени в чл.5 от Закона за защита от домашно насилие следва да се има предвид, че те не са наказания. Необходимо е да се преценява не само характера и тежестта на конкретното нарушение, а да се вземат предвид взаимоотношенията между жертвата и извършителя, продължителността на връзката, нейното състояние към момента на конкретното нарушение и след това. Във фокуса на вниманието на съдията **следва да бъдат отношенията, жертвата, да се търси възстановяване на връзката с ориентация към бъдещето.**

Целта на мерките по ЗЗДН е да се осигури защита на здравето, живота и психиката на пострадалия и гаранции, че домашното насилие няма да се повтори и по възможност да се реконструира връзката, а не само да се санкционира извършителя, въпреки че всяка от мерките неминуемо нарушава и неговите права.

Глобата е административното наказание за проява на домашно насилие, като административно нарушение, което нарушава установения ред на държавно управление, разбрано като властническа дейност, свързана с осигуряване на мирно съжителство между членовете на обществото. При постановяване и индивидуализиране на това наказание съдът преценява тежестта на нарушението, предходни прояви, субективното отношение на извършителя, смекчаващите и отегчаващите обстоятелства, но не и имущественото състояние, тъй като обикновено по делото няма данни за същото. Не се предвижда и попълване на декларация за имуществено състояние, каквато се изисква в наказателното производство. По този въпрос молителите – жертви не правят доказателствени искания и така се стига най-често до ситуация, в която съдът налага минималната глоба от 200 лв., освен ако нарушението е много тежко. Не е предвиден по-висок размер на глобата за случаите, в които насилието е извършено повторно.

Поражда редица проблеми предвидената в чл.18 от Закона за защита от домашно насилие възможност съдът да постанови заповед за незабавна защита в срок от 24-чеса от получаване на искането, когато същото съдържа данни за пряка и непосредствена последваща опасност за живота и здравето на пострадалото лице. **Не**

става ясно дали молителят следва изрично да поиска такава защита или съдът я налага служебно. Заповедта за незабавна защита не подлежи на обжалване, но се постановява в едностранно производство (до този момент ответната страна не е уведомена за съдебното производство), това я лишава от съдебна защита. Възможностите за злоупотреба стават видими, като прибавим и факта, че тази заповед се постановява не въз основа на доказателства, а само въз основа на данни, съдържащи се в искането.

Липсва регламентация в закона и на въпроса дали при постановяване на мярка за защита по чл. 5, ал. 1, т. 4 от ЗЗДН – временно определяне местоживеенето на детето при пострадалия родител или при родителя, който не е извършил насилието, съдът следва да определя режим на лични отношения с другия родител, което създава противоречия в практиката по прилагането на тази разпоредба.

Разпоредбата на чл. 11 регламентира освобождаването на молителя от заплащане на държавната такса, но не и от разноските по делото. В някои случаи тези разноски могат да бъдат значителни (например за психологическа експертиза, за особен представител в случаите, в които ответникът е призован по реда на чл.47 от ГПК) и това може да демотивира жертвата да търси защита.

В Заключителни коментари и препоръки към България на Комитета за елиминиране на всички форми на дискриминация срещу жените по реда на чл.7, пар.3 от Факултативния протокол към Конвенцията за елиминиране на всички форми на дискриминация срещу жените.¹

1. Да се измени чл.10,ал.1 от ЗЗДН така, че да се премахне едномесечния срок и да се гарантира, че заповедите за защита са достъпни без да се изправят молителите пред излишни административни и законови тежести.
2. Да се гарантира, че разпоредбите на ЗЗДН ще облекчат доказателствената тежест за жертвата, като се внесат съответни изменения в закона
3. Да се гарантира, че достатъчен брой финансирани от държавата приюти са на разположение на жертвите на домашно насилие и техните деца и да се осигури подкрепа за неправителствените организации, които предлагат приютяване и други форми на поддръжка за жертвите на домашно насилие.
4. Да се осигури задължително обучение на съдии, адвокати и други служители в сферата на правоприлагането на тема ЗЗДН, вкл. по въпроса за дефиниране на домашното насилие и на джендър-стереотипите, както и подходящо обучение за работа с Конвенцията, Факултативния протокол към нея и Генералните препоръки на комитета, особено Ген. Препоръка №19.

3.1.4. ПРОБЛЕМИ С ДОКАЗВАНЕТО

Според Генерална препоръка №19/1992 г. на Комитет за елиминиране на всички форми на дискриминация към ООН насилието не се ограничава до действия, които причиняват физически наранявания, а обхваща също и действия, които водят до душевно или сексуално увреждане или страдание, заплахи с подобни действия, принуда или друг вид за ограничаване на свободата.

1 http://www.dmp.mvr.bg/NR/rdonlyres/557FB204-0F19-4759-91F3-11E4264B0A7E/0/PrevodBG_Preporuki_CEDAW.pdf

При тълкуване на понятието “домашно насилие” следва да съответства на поетите от България задължения по чл.2с и 2д от Конвенция за елиминиране на всички форми на дискриминация. Конвенцията задължава държавите-членки, вкл. и България да предприемат подходящи мерки, за да променят или елиминират не само съществуващите закони, но също и обичаи и практики, съставляващи дискриминация срещу жените по всички въпроси, свързани с брака и семейните отношения. Според Комитет за елиминиране на всички форми на дискриминация към ООН, съдилищата трябва да бъдат внимателни и да не създават неадаптивни стандарти, базирани на предубедености за това какво представлява домашно насилие.

3.1.5. ВПЕЧАТЕНИЯ ОТ СЪДЕБНАТА ЗАЛА

Разнообразни са характеристиките на търсещите защита по Закона за защита от домашното насилие. Молби се подават от хора – по-често жени и по-рядко мъже на различна възраст, с различен социален статус, живеещи в различни населени места в съдебния район (областен център, общински центрове, по-големи и по-малки села), изповядващи различни религии и принадлежащи към различни етноси.

Разглежданите от Районен съд - Разград случаи (на подадени молби) за защита по Закона за защита от домашно насилие, най-често са за физическо и психическо насилие, упражнявано в продължение на години. Повод за образуване на делото обикновено е по-тежка проява или обстоятелството, че молителят е разбрал за ЗЗДН и е решил да реагира. В повечето случаи, които касаят продължаващо във времето насилие, жертвите са правили няколко опита да потърсят защита, но са се отказвали, водени от чувствата си към насилника (съжаление, обич).

Връзката между жертва и насилник най-често е съпругеска, но майки подават молби срещу порасналите си деца, деца срещу родители, сестри срещу братя. **В повечето случаи молителите са жени. Молбите, подадени от мъже, са предимно срещу техни деца.**

В някои от случаите повод за конфликтите е безпаричието или злоупотребата с алкохол. Прави впечатление, че злоупотребата с алкохол винаги е в комбинация с други проблеми, най-често липса на работа.

В някои случаи изострянето на обстановката е в резултат на продължително заболяване в семейството, употреба на наркотични вещества Прояви на ревност, съжителството на различни поколения, лоши битови условия, спорове за имоти, също водят до такива прояви. Понякога има и данни за психическо заболяване на извършителя или на жертвата.

Психическото насилие по-трудно се описва, дефинира и доказва, но вече има решения, в които са постановени заповеди за защита само за такива прояви.

Често между двойките все още съществуват някакви чувства, силно е желанието на жертвата извършителят да промени своето поведение и да продължат да живеят заедно. Нерядко в такива случаи преди изтичането на срока на заповедта заживяват съвместно. За съжаление именно при съпругеските двойки (с или без брак) рецидивите са най-чести. В останалите случаи жертвите обикновено искат насилника да напусне съвместно обитаваното жилище. В случаите, когато това жилище е собственост на жертвата, обикновено не се наблюдава рецидив.

В някои от случаите насилието е продължавало десетилетия. Двойките вече имат пораснали деца, които са създали семейства и търсят начин да продължат да живеят по начин, различен от този на родителите си. Обикновено се опитват да помогнат и на родителите си, но максималният резултат е ограничаване на насилието.

Има ситуации, при които насилието е предизвикано или поне е двупосочно – и двамата участници упражняват физическо насилие или единият упражнява психическо насилие, а другият отговоря с удари. В някои случаи насилието е съпроводено с разрушаване или повреждане на общи вещи.

Важно е да се отбележи, че не винаги описаното в молбите е домашно насилие, понякога се касае за различни разбирания за начина, по който трябва да бъде организиран бита – напр. дали да бъде извършен ремонт, каква хигиена следва да се поддържа в жилището, как да бъдат поделени битовите сметки.

Единични са случаите на подадени молби от непълнолетни срещу родителите.

В повечето случаи молбите са приподписани от другия родител, единични са случаите по инициатива на Директора на Дирекция „Социално подпомагане”. В повечето от тези случаи става дума за грешно използвани методи за възпитание, вкл. и чрез физическо насилие. Трудности има, когато невинният родител няма воля да търси защита за себе си и за детето. В този случай дори и при издадена заповед за защита (по инициатива например на Дирекция „Социално подпомагане”) нейния ефект не може да бъде постигнат, тъй като няма кой да съобщи на компетентните органи при нейното нарушаване.

Родителите все още не осъзнават, че сцените на насилие пред децата им се отразяват негативно и същите са квалифицирани, като насилие по смисъла на закона. Все още се счита, че за децата е по-добре връзката да бъде запазена, независимо от състоянието и не се отчитат вредите, които това нанася върху психиката на децата.

Освен децата мощен фактор за запазване на връзката се оказват правото на собственост върху съвместно обитаваното жилище, икономическа зависимост.

Целта на жертвите обикновено не е да разкъсат връзката с насилника, те я съхраняват в една или друга степен – уреждат срещите му с децата, полагат грижи за него (в един от случаите жертвата приготвяше и доставяше храна на насилника), общуват чрез социалните мрежи.

В някои случаи насилието в семейството рефлектира и върху взаимоотношенията с вече пораснали деца, с родители и други близки, които се чувстват длъжни и се опитват според възможностите си да закрилят жертвата, като в определени ситуации силна подкрепа за жертвите оказват родителите на извършителя, особено когато има и деца.

При съпоставяне на делата се установява, че има случаи на рецидиви - има извършители, срещу които в годините се търси защита от различни близки (напр. от майка, дете, фактическа съжителница); такива, при които едновременно мерки за защита търсят двете страни в конфликта, считайки себе си за жертва.

В няколко съдебни дела насилието, което отговаря на характеристиките на чл.2 от Закона за защита от домашно насилие, се упражнява на публично място или на работното място на пострадалия. В тези случаи то обикновено се проявява само

като психическо насилие, но по-трудно се прощава от жертвите (предвид публичното унижение) и по-често се търси защита.

Обикновено съдът не е първата институция, в която се търси защита. Най-често молителите вече са се обръщали към полиция, неправителствени организации, адвокати.

Търсещите защита жертви най-често искат възстановяване на връзката в положението преди да започне насилието, т.е. искат помощ за промяна на насилника. За съжаление, това е най-трудно постижимо.

3.1.6. РОЛЯТА НА НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Изключително важна е възможността жертвите на домашно насилие да получат съдействие от неправителствени организации, както е Центърът на НПО в град Разград. В рамките на първоначалните консултации жертвите осъзнават своя проблем, заявяват позиция за търсене на защита, при необходимост получават правна консултация. Подкрепата, която могат да окажат специализираните организации по време на процеса е незаменима, тъй като няма държавна институция, към която жертви на домашно насилие могат да се обърнат, за да получат съвет, съчувствие, разбиране и съпричастност. Нерядко липсата на такава подкрепа води и до отказ от вече подадена молба за защита.

В съдебните решения съдиите от Районен съд - Разград насочват жертвите на домашно насилие да участват в терапевтични програми към Центъра на НПО в гр. Разград, а извършителите задължават да участват в специализираните програми за елиминиране на насилието и агресията, разработени от организацията.

Проблем все още е финансирането на програмите по ЗЗДН. Вариант за превенция е да се създаде законов механизъм, който да предвиди финансовата тежест от участието в специализирана и възстановителна програми да се понася от извършителя на домашното насилие (например като се предвиди възможност в съдебното решение да бъде осъден да заплати определена сума на организацията, към която той и жертвата са насочени за предоставяне на услуги).

Законовата рамка дава достатъчно гаранции за провеждане на процеса, след като жертвата на домашно насилие е решила да търси защита. Същевременно трудната икономическа ситуация демотивира жертвите да търсят собствен път на развитие. Често те нямат добри икономически перспективи, а следва да се погрижат и за децата си. Част от хората продължават да смятат, че домашното насилие е семеен проблем и търсенето на решение е работа единствено и само на жертвите. Затова наличието на финансирани от държавата приюти и осигуряване на подкрепа от неправителствените организации, които работят за промяна на нагласите и за директна подкрепа на пострадалите, е особено важно и следва усилията на държавата и обществото да бъдат насочени в тази насока.

3.2. ПАРТНЬОРИТЕ ЗА НАС

За да подобрим координацията в работата си с различните институции, ангажираме с проблемите на домашното насилие в област Разград, помолихме за коментар нашите партньори. Отговори на едни и същи въпроси дадоха висши администратори, съдии, магистрати, полицаи, педагози. Мненията отразяват моментна снимка на междуинституционалното сътрудничество по проблемите на домашното насилие в региона.

3.2.1. РАБОТАТА НА ЦЕНТЪРА НА НПО В РАЗГРАД ПРОМЕНИ ОБЩЕСТВЕНИТЕ НАГЛАСИ В РЕГИОНА

Галина Георгиева-Маринова е Заместник-кмет на община Разград (м. 11.2015 г.), Областен управител на Разград (м.08.2015 г.-м.11.2015 г.). Магистър по право на Русенския университет „Ангел Кънчев“, гр. Русе, и Магистър по финанси на Великотърновския университет „Свети Свети Кирил и Методий“, гр. Велико Търново.

Как институцията, в която работите, участва в прилагането на ЗЗДН?

Областна администрация - Разград води активна политика в редица сектори на регионалното развитие, вкл. в социалната сфера. В момента, екип от експерти, определен със заповед на Областния управител, разработва Стратегия за развитие на социалните услуги в област Разград за периода 2016 – 2020 г. В Стратегията ще бъде включена специална тема за превенция на домашното насилие с конкретни мерки.

Представители на администрацията участват активно в работни срещи и дискусии на форуми по въпроси, свързани с прилагането на Закона за защита от домашно насилие.

През месец юни 2015 г. служители на Областна администрация участваха в организирана от СНЦ „Център на НПО в Разград“ кръгла маса на тема „Ролята на институциите за ефективна подкрепа на жертвите на домашно насилие“. Участниците в кръглата маса приеха Отворено писмо до министрите на вътрешните работи и правосъдието, Областния управител на област Разград и председателя на Общински съвет-Разград. В отвореното писмо Областният управител на област Разград се ангажира със следните отговорности:

- Да участва активно в процеса на превенция на домашното насилие на областно ниво, като подкрепя добрите практики на институциите;
- Да насърчава полицейските служби на областно ниво да подобряват своя капацитет за превенция на домашното насилие;
- Да съдейства за обучение на специалисти и използване на иновации за превенция на домашното насилие в образователните институции;
- Да подкрепя съществуващите социални услуги за превенция на домашното насилие и да създава условия за разкриване на нови.

Според Вас създава ли съществуващата законова рамка достатъчни гаранции за защита на жертвите, подложени на тормоз и насилие у дома?

Законът все още има ниска популярност и се използва слабо. Нужно е подобряване на координацията на отговорните институции по проблема, да се засили сътрудничеството и редовно да се обсъждат актуални теми по превенция на домашното насилие. Това може да се случва в рамките на подписания Местен механизъм за прилагане на ЗЗДН.

Как оценявате действието на Местния механизъм за междуинституционално взаимодействие, свързан със ЗЗДН, който се прилага в Разград?

Считам, че Местният механизъм за междуинституционално взаимодействие функционира добре. По инициатива на СНЦ „Център на НПО в Разград“ предстои създаване на Областен съвет за превенция от домашно насилие. Чрез съвета Областна администрация Разград ще засили координиращата си роля в процеса на прилагане на ЗЗДН, подпомагайки процеса на сътрудничество и партньорство между ангажираните с проблема на домашното насилие институции.

Областният съвет ще координира политиките за превенция на домашното насилие на областно ниво, ще осъществява наблюдение/мониторинг на приложението на ЗЗДН в област Разград в рамките на Стратегията за развитие на социалните услуги 2016 – 2020 г., ще предлага програми и мерки за превенция на домашно насилие и ще обсъжда актуални теми и проблеми за превенция на домашно насилие.

В своята практика чувствали ли сте се безсилен, когато жертва на домашен тормоз е търсела помощ от Вас и институцията, в която работите?

В досегашната практика на Областна администрация Разград няма случаи жертви на домашно насилие да са се обръщали за съдействие. Смятам, че един от основните проблеми е латентността на домашното насилие – срамът и страхът на жертвите е предпоставка те да не търсят защита и подкрепа. Все още лицата от малките и отдалечени населени места нямат достатъчно информация за оказване на подкрепа.

Има ли промени в обществените нагласи у нас относно проблема домашно насилие и свързани ли са те с работата на институциите и неправителствения сектор в последните години в това направление?

Благодарение на активната работа на СНЦ „Център на НПО в Разград“ обществеността в област Разград стана по-чувствителна към проблема с домашното насилие. Създаденият от организацията първи специализиран център за подкрепа на жертви на домашно насилие в област Разград стана разпознаваема за гражданите услуга.

Вашият мнения, констатации и препоръки за повишаване нивото на предоставените услуги във връзка с приложението на ЗЗДН ?

Липсата на кризисен център в областта е констатирана, като слабост, заявиха и участниците в кръгла маса, проведена през месец юни 2015 г. Като приоритет на област Разград може да се изведе разкриването на Кризисен център, в който да бъдат настанявани жертви на домашно насилие и трафик, за да получат необходимата им помощ.

3.2.2. ЖЕРТВИТЕ НА ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ НЕ СА ВИДИМИ НА УЛИЦАТА

Надежда Радославова е Директор на Музикална школа „Илия Бърнев“ към НЧ „Развитие 1869“ (от 1999 г.). Завършва ШУ „Константин Преславски“, град Шумен, специалност „Педагогика на обучението по музика“. Носител на награда „Никола Икономов“, 2010 г. Общински съветник в Общински съвет – Разград, мандат 2011 г. - 2015 г. Председател на Общински съвет – Разград, мандат 2015 г. - 2019 г.

Как институцията, в която работите, участва в прилагането на ЗЗДН?

Нямам опит до момента с домашно насилие, но ще направя нужното да не се изгуби този проблем в една административна процедура. Общински съвет – Разград може да бъде решение и възможност. Общински съвет – Разград е колективен орган на местното самоуправление на гражданите в община Разград. Местният парламент създава подходящи условия за развитие на различни социални услуги в общността, приема Стратегия за социални услуги и план за изпълнение.

Според Вас, създава ли съществуващата законова рамка достатъчни гаранции за защита на жертвите, подложени на тормоз и насилие у дома?

Жертвите на домашното насилие не са видими на улицата. Правната рамка създава необходимите гаранции за защита на жертвите на домашно насилие. Държавата и общините е необходимо да създадат механизъм за финансова независимост на жертвите от извършителите на домашно насилие.

Как оценявате действието на Местния механизъм за междуинституционално взаимодействие, свързан със ЗЗДН, който се прилага в област Разград от 2011 г.?

Местният механизъм за прилагане на ЗЗДН в област Разград чертае важни посоки за превенция и е на едно по-високо ниво, в сравнение на други области. Според мен, има нужда да се включат активно в Механизма и други институции, които имат отношение към този социален проблем.

Как оценявате необходимостта от изграждането на Кризисен център на територията на община Разград? Бихте ли апелирали към институциите за изграждането на Кризисен център и развитието на социални услуги в Разград.

Наложително и необходимо предвид броя на регистрираните случаи на домашно насилие в област Разград през последните 10 години. Трябва да работим активно с неправителствения сектор за намиране на подходяща сграда, което се надявам да се случи през следващата година (б.а. 2016г.).

Как бихте оценили работата на местните институции по Закона за защита от домашно насилие, в сравнение с други градове, от които имате лични впечатления (Ловеч, Хасково)?

Институциите в Разград са по-добре организирани и ангажирани с проблема. Съществува добро сътрудничество и обмяна на информация, като бих препоръчала да се улесни работата с големия брой документи.

Какви мерки, според Вас трябва да се налагат на извършителите на домашно насилие, преди да бъде постановено съдебно решение?

Можем да се върнем към една добра практика на провеждане на полицейски беседи и използване на техники от социалната работа на терен от полицейските служители. До преди няколко години, си спомням, имаше такава програма в МВР (б.а. вж. стратегия „Полицията в близост до обществото“).² Ценен ресурс е превенцията на домашното насилие да бъде важен приоритет в Комисията за обществен ред и сигурност към Общински съвет – Разград.

Вашите мнения, констатации и препоръки за повишаване нивото на предоставените услуги във връзка с приложението на ЗЗДН.

Време е да се премине от етап на „суха статистика“ и да се сложи акцент на житейската проблематика на всеки индивидуален случай.

3.2.3. РАСТЕ БРОЯТ НА ДЕЛАТА ПО ЗЗДН

Димитринка Купринджийска е Председател на Районен съд – Исперих (от 2014 г.). Магистър по право от РУ „Ангел Кънчев“, гр.Русе (2001 г.). Работила е като следовател (2005 г.-2010 г.), а от 2010 г. е съдия. Прилага ЗЗДН от 5 години.

Как институцията, в която работите, участва в прилагането на ЗЗДН?

Съдът е втората инстанция, след полицията и затова е много важна координацията. Районен съд - Исперих разглежда дела от общините Исперих и Самуил. В много случаи при нас идват хора, които търсят защита, но ние нямаме право да ги консултираме. Никой от служителите в съда няма право да обяснява на гражданите какво да попълват и какви документи да подготвят, но ги насочваме към полицията. Ние се стараем максимално да помогнем, за да не обездвижваме молбите. Образоваме дела по ЗЗДН, за да сме максимално в полза на жертвата. Издаваме указания. Винаги издаваме заповед по ЗЗДН, когато е са налице законовите предпоставки.

Според Вас създава ли съществуващата законова рамка достатъчни гаранции за защита на жертвите, подложени на тормоз и насилие у дома?

По принцип - да. Но в практиката има и по-сложни случаи, когато казусът е заплетен. Имах дело, в което ставаше дума за психически тормоз, породен от болезнена ревност. Законът дава достатъчна възможност насилникът да се отстрани от жертвата, но рискът във взаимоотношенията за бъдеще остава висок.

Как оценявате действието на Местния механизъм за междуинституционално взаимодействие, свързан със ЗЗДН, който се прилага в област Разград?

Взаимодействието между институциите е на много добро ниво. От момента, в който Вашата организация провежда „Работни срещи“, ние влизаме в контакт по между си. Механизмът е на много добро ниво. Полицията винаги ни оказва съдействие, при необходимост.

² Утвърдена със заповед на Министъра на вътрешните работи NoIв907/30.10.2002 г., http://gdnp.mvr.bg/Policiata_v_blizost/default.htm

В своята практика чувствали ли сте се безсилен, когато жертва на домашен тормоз е търсела помощ от Вас и институцията, в която работите?

Не съм имала такива случаи.

Има ли промени в обществените нагласи у нас относно проблема домашно насилие и свързани ли са те с работата на институциите и неправителствения сектор в последните години в това направление?

Има промени. Самият факт, че зачестиха молбите по ЗЗДН означава, че хората в нашия регион, въпреки че много от тях са ниско грамотни, вече са видимо осведомени и знаят какво да направят. Трябва да продължим усилията си за повече информираност, така че законът да може да стигне до всички.

В резултат на проведените работни срещи, иницирани от Центъра на НПО в Разград, служителите са по-запознати с този проблем. Увеличен е броят на заведените съдебни дела. През летните месеци има по 3-4 дела на дежурство на съдия. Организацията (б.а. Център на НПО в Разград) успя да запълни една ниша, като посещава малките населени места, отдалечени от административните центрове. Наблюдава се тенденция за по-голяма грамотност в подготовка на молбите за защита.

Как оценявате необходимостта от изграждането на Кризисен център на територията на община Разград? Бихте ли апелирали към институциите за изграждането на Кризисен център и развитието на социални услуги в Разград.

Относно Кризисния център – нуждата е крещяща, а в областния град е със задължителен характер.

Вашите мнения, констатации и препоръки за повишаване нивото на предоставените услуги във връзка с приложението на ЗЗДН?

Магистратът би могъл да се произнесе и в зала с решение, което да свали напрежението, провокирано от традиционната култура на местните хора, от религиозните им предрасъдъци и обичайни догми. За да стане ясно, че това което мнозина смятат за нормално, е законово недопустимо. Медиатори трябва да работят сред хората и да ги учат на нови ценности, които изключват насилието и диктата у дома. Всяка молба за защита е нужно да се разглежда незабавно от съда.

3.2.4. ЖЕРТВИТЕ ТРЯБВА ДА ИМАТ ГАРАНТИРАН ДОСТЪП ДО БЕЗПЛАТНА ПРАВНА ПОМОЩ

Албена Великова е Председател на Районен съд - Кубрат (от 2014 г.). Магистър по право от РУ "Ангел Кънчев", гр. Русе. През 1999 г. е Главен юрисконсулт в Община Кубрат, от 1999 г. е съдия в Районен съд - Кубрат. Прилага ЗЗДН от 2005 г.

Как институцията, в която работите, участва в прилагането на ЗЗДН?

Съдът прилага закона чрез решения и заповеди по ЗЗДН. Служителите в деловодството посрещат, предоставят декларации на хора, които искат да заведат дела, помагат с информация.

Според Вас създава ли съществуващата законова рамка достатъчни гаранции за защита на жертвите, подложени на тормоз и насилие у дома?

Има какво още да се прави. Нужно е да се развият програмите за подпомагане на жертвите на домашно насилие. Трябват още усилия в тази посока.

Как оценявате действието на Местния механизъм за междуинституционално взаимодействие, свързан със ЗЗДН, който се прилага в област Разград?

Изключително полезно. Подпомага всички заинтересовани страни в желанието им да си взаимодействат.

В своята практика чувствали ли сте се безсилен, когато жертва на домашен тормоз е търсела помощ от Вас и институцията, в която работите?

Имало е такива случаи, особено когато родител се е изправил срещу детето си. Търси защита, но не иска виновният да бъде изведен от жилището. Много е трудно, макар и с превръзка на очите, съдията е подложен на силно емоционално преживяване. В други случаи подават жалби и после ги отеглят, защото са подложени на натиск. С молба за прекратяване, идват при нас разстроени и разплакани.

Има ли промени в обществените нагласи у нас относно проблема домашно насилие и свързани ли са те с работата на институциите и неправителствения сектор в последните години в това направление?

Все повече се говори за домашното насилие. Търсят се адекватни решения и средства как да се помогне на хората, които страдат от това.

Вашите мнения, констатации и препоръки за повишаване нивото на предоставените услуги във връзка с приложението на ЗЗДН?

На жертвите на домашно насилие им е нужен гарантиран достъп до безплатна правна помощ. Да знаят пострадалите, че дори да нямат средства, могат да се обърнат към адвокат. Това трябва да се разяснява постоянно.

3.2.5. ДОБРОТО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ ИНСТИТУЦИИТЕ ДАВА УВЕРЕНОСТ НА ЖЕРТВИТЕ

Анелия Неделчева е Районен прокурор в Районна прокуратура – Кубрат (от 2007 г.). Магистър по право от ВТУ „Свети Свети Кирил и Методий“, гр. Велико Търново (1999 г.). От 2001 е прокурор, а от 2007 г. – Районен прокурор в Районна прокуратура - Кубрат. Прилага ЗЗДН от 2005 година.

Как институцията, в която работите, участва в прилагането на ЗЗДН?

Прокуратурата работи по казуси, свързани с домашното насилие, когато има постъпил сигнал за извършено престъпление. Тези случаи не са много, обикновено са 2-3 дела за година. Става дума за много деликатни неща, отношенията винаги са лични. Докато върви разследването много хора оттеглят жалбите си, променят се показанията, започват да твърдят „Нямам проблем с този човек, дори живеем заедно.“ А домашното насилие се доказва само със свидетелски показания. В повечето случаи няма явни следи за престъпление. А причините, които пораждат промяната в намеренията, най-често са страх, икономическа зависимост.

Според Вас създава ли съществуващата законова рамка достатъчни гаранции за защита на жертвите, подложени на тормоз и насилие у дома?

Мисля, че законът дава добри гаранции за защита. Сигналите за нарушения не са много и намаляват през годините. Според мен се подобрява превенцията.

Как оценявате действието на Местния механизъм за междуинституционално взаимодействие, свързан със ЗЗДН, който се прилага в област Разград?

Много добре действа. Категорично смятам, че има нужда от неговото прилагане и функциониране. Добрата координация между институциите дава увереност на жертвите и смелост да реагират.

В своята практика чувствали ли сте се безсилен, когато жертва на домашен тормоз е търсела помощ от Вас и институцията, в която работите?

Безсилна не съм се чувствала. Понякога виждам как в своята работа имам съмнения или колебания. Самите жертви имат нужда от подкрепа, а такива механизми на взаимодействие са полезни в тази посока. Мисля, че социалните служби трябва да имат ресурс за такива дейности. Да предлагат повече социални услуги и места за подкрепа на пострадали от домашно насилие, да работят постоянни телефонни линии за помощ в кризисни ситуации.

Има ли промени в обществените нагласи у нас относно проблема домашно насилие и свързани ли са те с работата на институциите и неправителствения сектор в последните години в това направление?

Нямам такива наблюдения. Не мога да коментирам.

3.2.6. ТРЯБВА ДА ИМА ПОВЕЧЕ ВЪЗМОЖНОСТИ, ЖЕРТВИТЕ ДА БЪДАТ ИЗВЕЖДАНИ ОТ ДОМА ИМ

Валентин Цанев е Заместник-районен прокурор в Районна прокуратура - Исперих. Магистър по право от СУ "Свети Климент Охридски", гр. София, (1992 г.). В периода 1992 – 1995г. работи като следовател, а след това е прокурор. Прилага ЗЗДН от 2005 г.

Как институцията, в която работите, участва в прилагането на ЗЗДН?

В прокуратурата се получават оплаквания, молби, жалби, по същество първични сигнали, в които се описват, макар и не съвсем прецизно съобразно нормата на чл.2 от ЗЗДН прояви на домашно насилие. Пострадалите са преценили, че спрямо тях е извършено престъпление по НК. При такъв сигнал в кратък срок на жалващото се лице се връчва съответен акт, че описаното не е престъпление, а проява на домашно насилие. Изрично биват посочени правата му, действията които може да предприеме, процедурата по която може да ангажира компетентните държавни институции съобразно ЗЗДН, както и посочване на НПО с възможности за съдействие.

Прокуратурата реагира и при констатирано виновно неизпълнение на съдебна заповед за защита от домашно насилие (престъпление по чл.296, ал.1 от НК). В преобладаващата част от случаите се прилагат ускорени форми на наказателно преслед-

ване. Целта е бързо и незабавно производство да доведе до наказателна репресия, която да изпълни предназначението си и да окаже въздействие спрямо сигурността най-вече на децата.

Според Вас създава ли съществуващата законова рамка достатъчни гаранции за защита на жертвите, подложени на тормоз и насилие у дома?

Считам, че законовата уредба се нуждае от усъвършенстване, която да доведе до:

- Създаване на система от мерки за защита от домашно насилие с по-нисък интензитет на принуда, които да се прилагат на по-ранен етап от страна на социалните служби, с цел въздействие спрямо извършителя и защита на пострадалото лице;
- Изграждането на точки на общинско ниво (приюти), в които да се настанява пострадалото от домашно насилие лице.

Как оценявате действието на Местния механизъм за междуинституционално взаимодействие, свързан със ЗЗДН, който се прилага в област Разград?

Положителна инициатива с потенциал за бъдещо развитие и усъвършенстване.

В своята практика чувствали ли сте се безсилен, когато жертва на домашен тормоз е търсела помощ от Вас и институцията, в която работите?

Да, случвало ми се е, когато пострадалото лице поради различни причини като нисък социален статус, хронично заболяване и др. е обективно невъзможно да се изведе от мястото, където е било подложено на домашно насилие. В такива случаи е трудно да се предотвратят такива прояви в бъдеще.

Има ли промени в обществените нагласи у нас относно проблема домашно насилие и свързани ли са те с работата на институциите и неправителствения сектор в последните години в това направление?

Определено има развитие в положителна насока.

Вашите мнения, констатации и препоръки за повишаване нивото на предоставените услуги във връзка с приложението на ЗЗДН?

Считам, че е необходимо по-пълно обхващане на рисковите групи и провеждане на разяснителни кампании за процедурите на ЗЗДН. Те са максимално опростени и бързи и могат да се задействат веднага, ако пострадалите лица знаят как да се възползват от правата си.

3.2.7. ЗАКОНОВАТА РАМКА ДАВА ГАРАНЦИИ ЗА ЗАЩИТА НА ЖЕРТВИТЕ

Атанас Дончев е Началник на РИО към МОН - гр. Разград (от 2015 г.). Има 33-годишен стаж в сферата на образованието, от които 17 години е бил учител по математика и информатика. Завършил в ШУ „Константин Преславски”, гр. Шумен, специалност „математика и информатика”. Работил е като експерт в РИО на МОН-Разград. Бил е помощник-директор в ОУ “Никола Икономов”, гр. Разград.

Как институцията, в която работите, участва в прилагането на ЗЗДН?

Темата за домашното насилие е изключително актуална. И деца стават жертви. Мога да идентифицирам разпознаваемостта, като проблем:

- Голяма част от децата не споделят за проблема;
- Трябва да направим разлика между агресията в училищата и домашното насилие.

Регионалният инспекторат по образованието осъществява контрол в училищата на територията на област Разград по въвеждане на Механизма за противодействие на училищния тормоз. В Годишния план на РИО – Разград през учебната 2015/2016 г. е планирано извършването на проверки. Целта е изграждане на единна система за противодействие на училищния тормоз.

Според Вас създава ли съществуващата законова рамка достатъчни гаранции за защита на жертвите, подложени на тормоз и насилие у дома?

Да - съществуваща законова рамка създава достатъчни гаранции за защита на жертвите от насилие. Регионалните инспекторати по образованието създават условия за разпространение на различни инициативи и практики за защита на пострадалите деца и ученици от домашно насилие, за да получат те ефективна защита.

Как оценявате действието на Местния механизъм за междуинституционално взаимодействие, свързан със ЗЗДН, който се прилага в област Разград?

Оценявам на много добро ниво действието на Местния механизъм за междуинституционално взаимодействие, свързан със Закона за защита от домашно насилие, прилагащ се в област Разград.

Как оценявате необходимостта от изграждането на Кризисен център на територията на община Разград? Бихте ли апелирали към институциите за изграждането на Кризисен център и развитието на социални услуги в Разград.

За Кризисен център съм 100% за.

Вашите мнения, констатации и препоръки за повишаване нивото на предоставените услуги във връзка с приложението на ЗЗДН?

При тормоз и училищна агресия има разработен механизъм за работа в образователните институции, домашното насилие обаче е неразпознаваемо за учителите. Необходима е обща методика за работа по този проблем, учителите да бъдат обучени как да разпознават домашното насилие и как да работят при неговото идентифициране.

3.2.8. МВР Е ПЪРВАТА ИНСТИТУЦИЯ, КОЯТО СЕ СБЛЪСКВА С ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ

Синан Тахсинов е Началник-сектор „Охрана на обществения ред и териториална полиция“ в ОД на МВР - гр. Разград. Магистър по „Турска филология“ на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, гр. Шумен. Бил е полицейски инспектор в РПУ - Разград. Участва в прилагането на ЗЗДН от 2005 година.

Как институцията, в която работите, участва в прилагането на ЗЗДН?

МВР е институцията, която според мен първа се сблъсква с проблема домашно насилие. Най-малко в 90% от случаите на проява на домашно насилие, жертвите първо търсят помощ от МВР. Служителите на реда първи се отзовават на сигнал за проявено домашно насилие и предприемат действия по вземане на отношение, съгласно разписаните правила в институцията и законите на Република България. В много от случаите, жертвите идват и сами в приемните на полицейските инспектори или в сградите на районните управления за да потърсят помощ и подкрепа.

Законът за защита от домашно насилие се прилага от служителите на МВР съгласно дадените им правомощия в него, в Закона за МВР, НК и НПК. При констатиран случай на домашно насилие, в който не са налице данни за извършено престъпление по смисъла на НК, органите на реда изслушват потърпевшите, снемат им обяснения, разясняват им законовия ред за налагане на мерки за защита по ЗЗДН и съставят протокол за предупреждение по смисъла на чл. 65 от ЗМВР на извършителя. При издадена заповед за защита, осъществяват и контрол по спазването ѝ, като при нарушаване на същата, предприемат съответните законови действия спрямо извършителя, регламентирани в ЗЗДН, НК и НПК.

Според Вас създава ли съществуващата законова рамка достатъчни гаранции за защита на жертвите, подложени на тормоз и насилие у дома?

Да, смятам, че ЗЗДН и ППЗЗДН са разписани по начин, който създава достатъчна законова гаранция за защита на жертвите, стига те да намерят сили в себе си и да направят необходимите постъпки за сезиране на компетентните институции, с оглед прилагане на закона, спрямо насилниците.

Как оценявате действието на Местния механизъм за междуинституционално взаимодействие, свързан със ЗЗДН, който се прилага в област Разград?

Взаимодействието между компетентните институции, свързано с прилагането на ЗЗДН, конкретно е регламентирано в Глава втора на Правилника за прилагане на ЗЗДН и Инструкция № Из – 2673/10.11.2010г. за реда за осъществяване на взаимодействието между органите на МВР и Министерството на труда и социалната политика при защита от домашно насилие.

Местният механизъм за прилагане на ЗЗДН в област Разград, в голяма степен допълва посочените нормативни документи, като в него конкретно за всяка институция са посочени действията, които следва да предприеме при констатирани случаи на

домашно насилие. Считаю, че по този начин механизмът значително подпомага пълноценното прилагане на закона.

В своята практика чувствали ли сте се безсилен, когато жертва на домашен тормоз е търсела помощ от Вас и институцията, в която работите?

Да, имало е случаи, макар и редки в 14-годишната ми практика на полицейски инспектор от териториална полиция, в които съм се чувствал безсилен в усилията си да помогна на потърпевшите. Това се дължи на обстоятелството, че те нямаха куража или не желаеха да направят съответните постъпки за прилагане на мерките за защита по ЗЗДН. Искам да уточня, че това са случаи в които няма данни за извършено престъпление по смисъла на Наказателния кодекс и действията на служителите от МВР, спрямо извършителя се заключават с провеждане на беседа, снемане на обяснение и съставяне на протокол за предупреждение. В тези случаи, прилагането на закона с цялата му репресивна сила, изцяло зависи от изричната воля на потърпевшия

Има ли промени в обществените нагласи у нас относно проблема домашно насилие и свързани ли са те с работата на институциите и неправителствения сектор в последните години в това направление?

Според мен има промени в обществените нагласи по проблема с домашното насилие, тъй като Закона за защита от домашното насилие, през годините в които съществува се прилага все по-активно и обществото усеща това, особено в малките населени места. В този ред на мисли, прилагането на закона неразривно е свързано с работата на институциите, ако те не работят, няма как да се приложи закона. Голям принос за промяната на отношението по проблема имат и неправителствените организации, които активно популяризират и участват в решаването на проблема, като съдействат на потърпевшите да направят необходимите постъпки за налагане на мерки за защита, разработват специализирани програми за работа с жертвите и извършителите на домашно насилие.

Вашите мнения, констатации и препоръки за повишаване нивото на предоставените услуги във връзка с приложението на ЗЗДН?

Услугите във връзка с приложението на ЗЗДН в област Разград се предоставят най-вече от Сдружение „Център на НПО в Разград”. Организацията има отношение по проблема с домашното насилие още от приемане на Закона за защита от домашното насилие през 2005 г. Оттогава сдружението реализира редица проекти, които в значителна степен спомогнаха за подобряване на взаимодействието между институциите, имащи отношение по прилагане на ЗЗДН. Инициативите надградиха придобитите знания на полицейските служители, социални работници, съдии, прокурори и юристи, с цел ефективно прилагане на закона. Считаю, че нивото на предоставените услуги във връзка с приложението на ЗЗДН е много добро.

Бих препоръчал да се привлекат професионални психолози за работа с жертвите и извършителите на домашно насилие. Полезно би било, според мен и с извършителите да се работи в такава степен, колкото с жертвите на насилие.

3.2.9. В МВР ИМА СУБОРДИНАЦИЯ, НО НЕ НИ ЛИПСВА СЪПРИЧАСТНОСТ

Мирослав Маринов е Началник на РУМВР - гр. Исперих. Дипломиран инженер от РУ „Ангел Кънчев“ (1993 г.), в полицията постъпва преди 32 години. Ръководи структура, която прилага ЗЗДН от 2005 г.

Георги Патриков е Началник-група в РУМВР - гр. Исперих. Завършил е специалност „Компютърни системи и технологии“ в РУ „Ангел Кънчев“, гр. Русе (2008 г.). Инспектор в РУМВР - гр. Исперих. В практиката си прилага ЗЗДН от 2008 г.

Как институцията, в която работите, участва в прилагането на ЗЗДН?

М. Маринов: Институцията, спазва стриктно задълженията си. Влага инициативност, за да се решават възможно най-добре случаите. Ние сме субординирана структура и подлежим на контрол. Чувствам съпричастност към жертвите на домашно насилие и реагирам и помагам, колкото мога.

Г. Патриков: Всичко е регламентирано в закона³ и правилника за неговото прилагане.

Според Вас, създава ли съществуващата законова рамка достатъчни гаранции за защита на жертвите, подложени на тормоз и насилие у дома?

М. Маринов: Системата още по-бързо трябва да действа.

Г. Патриков: Има съществуваща рамка за действие и подкрепа на жертвите.

Как оценявате действието на Местния механизъм за междуинституционално взаимодействие, свързан със ЗЗДН, който се прилага в област Разград?

М. Маринов: Добро. Не съм вярвал, че този механизъм ще проработи толкова добре в нашия регион.

Г. Патриков: Добро действие. Много добра работа

В своята практика чувствали ли сте се безсилен, когато жертва на домашен тормоз е търсела помощ от Вас и институцията, в която работите?

М. Маринов: По-голяма увереност имам в тези случаи, отколкото в други, които са чисто полицейски.

Има ли промени в обществените нагласи у нас относно проблема домашно насилие и свързани ли са те с работата на институциите и неправителствения сектор в последните години в това направление?

М. Маринов: От нашата практика не може правилно да се проследи общественото мнение. Има повече случаи на регистрирани сигнали по ЗЗДН.

3 ЗЗДН (б.а.).

Г. Патриков: Повече регистрирани и докладвани случаи по ЗЗДН. Хората оттеглят молбите си под натиск, срам и страх. Трябва по-голяма гласност на закона и защита за жертвите.

Вашият мнение, констатации и препоръки за повишаване нивото на предоставените услуги във връзка с приложението на ЗЗДН?

Все така ☺.

3.2.10. ЖЕРТВИТЕ ОТТЕГЛЯТ МОЛБИТЕ СИ ПОД НАТИСК, СРАМ И СТРАХ

Йордан Йорданов е полицай в РУМВР - гр. Кубрат. Завършил е Академията на МВР през 2012 г. Координатор в РУМВР - гр. Кубрат по ЗЗДН от 2015 г.

Как институцията, в която работите, участва в прилагането на ЗЗДН?

Ние сме първите, които се сблъскваме с проблема на домашно насилие и насочваме жертвите към НПО и компетентните институции.

Според Вас създава ли съществуващата законова рамка достатъчни гаранции за защита на жертвите, подложени на тормоз и насилие у дома?

Има достатъчно възможности. Нужно е разширяване правомощията на полицията. Да можем да изведем извършителя незабавно за 48 часа, както е по ЗЗДет.

Как оценявате действието на Местния механизъм за междуинституционално взаимодействие, свързан със ЗЗДН, който се прилага в област Разград?

Много сполучлив. Нужно е създаване и на Кризисен център.

В своята практика чувствали ли сте се безсилен, когато жертва на домашен тормоз е търсела помощ от Вас и институцията, в която работите?

За сега не се е случвало. Скоро имах случай, при който Варнененски районен съд е извел децата от дома и е разпоредил те да са при майката. Общото жилище е в Кубрат, където живее извършителят.

Има ли промени в обществените нагласи у нас относно проблема домашно насилие и свързани ли са те с работата на институциите и неправителствения сектор в последните години в това направление?

Хората оттеглят молбите си под натиск, срам и страх. Трябва по-голяма гласност на закона за защитата, която той дава на жертвите.

3.2.11. СИСТЕМАТА СТАВА ТРОМАВА, КОГАТО ЖЕРТВАТА СЕ НУЖДАЕ ОТ МАТЕРИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

Пламен Великов е служител в РУМВР - гр. Исперих. Инженер магистър от ВВНАУ „Георги Димитров“ в град Шумен (1989 г.). Работи по прилагане на ЗЗДН от 2005 г., като Координатор в РУМВР - гр. Исперих.

Как институцията, в която работите, участва в прилагането на ЗЗДН?

Служител съм в РУ МВР гр. Исперих. На тази институция са делегирани множество правомощия по ЗЗДН и ЗМВР. По първия закон ни е възложено изпълнение на издадените от съда Заповеди за незабавна защита и Заповеди за защита. Това включва отреагиране на всеки постъпил сигнал за нарушение, задържане на извършителя, установяване на свидетели и съдействие на органа по разследването. По Закона за МВР ни е възложено първоначално реагиране на подаден сигнал за насилие в дома. Установяване дали е на лице домашно насилие. Предоставяне на информация за наличието на ЗЗДН.

Обясняване как да се напише жалба, до кого да се адресира, какво да включва. Предоставяне на информация за НПО, работещи по тази тема. Реагиране в зависимост от състояние на извършителя и жертвата – дали да се задържи извършителят, необходима ли е медицинска помощ на пострадалия, необходима ли е настаняване в отделно защитено жилище или може да се настани при роднини и познати.

Според Вас, създава ли съществуващата законова рамка достатъчни гаранции за защита на жертвите, подложени на тормоз и насилие у дома?

До момента законът създава определени гаранции за защита на жертвите, подложени на тормоз и насилие. Смятам, че материалната база не е достатъчна, за да може всеки един за подаде жалба по този закон. Не е добре, че медицинските лица не извършват безплатни прегледи съгласно закона. Лицата в материална зависимост не смеят да се възползват от закона, тъй като остават без каквито и да е средства за препитание.

Как оценявате действието на Местния механизъм за междуинституционално взаимодействие, свързан със ЗЗДН, който се прилага в област Разград?

За Област Разград нямам изградено мнение, тъй като нямам информация за междуинституционалното взаимодействие в региона. Мога само да кажа, че на територията на РУ на МВР в Исперих взаимодействието може да се подобри.

В своята практика чувствали ли сте се безсилен, когато жертва на домашен тормоз е търсела помощ от Вас и институцията, в която работите?

Не мога да кажа, че съм се чувствал безсилен когато жертва на домашен тормоз е търсела помощ от институцията. Чувствал съм се безпомощен, когато е трябвало да се намесят и други институции и те не са се отзовали. Също така, когато е било необходимо да се предостави материална помощ на жертвата – под формата на жилище и материални и парични средства за грижи към потърпевшите, а такива няма. Пише се и се прокламира, че има изградени такива центрове, но попадането на пострадали лица в тях става извънредно трудно. Тромава и неефективна е системата, която трябва да взема отношение по тези въпроси. Това ме кара да се чувствам без-

помощен. Също и когато самата жертва не осъзнава това и всячески се стреми да не навреди по някакъв начин на насилника. Имало е случаи, когато самата жертва отказва да се възползва от закона, а иска служителят да вземе отношение, за да ѝ помогне и по смисъла и НК, но без засегнатото лице да подаде жалба.

Има ли промени в обществените нагласи у нас относно проблема домашно насилие и свързани ли са те с работата на институциите и неправителствения сектор в последните години в това направление?

В последните години смятам, че има промени в обществените нагласи на хората относно проблема с домашното насилие. Увеличава се броят на пострадалите, интересувани се как и към кого да се обърнат, за да се спасят от насилието. Мисля, че за това определен принос имат и институциите, определени да работят по този закон. Голяма е ролята на неправителствените организации, особено там, където ги има и извършват дейност по този проблем.

Вашите мнения, констатации и препоръки за повишаване нивото на предоставените услуги във връзка с приложението на ЗЗДН?

Има едно разминаване в нормативната уредба – за нарушение на Заповед по ЗЗДН е предвидено преследване по общия ред, а за нанесени телесни повреди – до средна включително – преследване по тѣжба на пострадалия. Считам, че този закон е само една част от това, което трябва да бъде. Трябва да бъде разширен обхватът на пострадалите, които трябва да бъдат защитени по начина, предвиден в него. Мисля, че трябва да се защитават не само пряко пострадали от физическо и психическо насилие, а и всеки, който е потърпевш и косвено от това насилие – най-вече близки на пострадалите – роднини, приятели.

3.2.12. В ОБЩИНА ЛОЗНИЦА ЖЕРТВИТЕ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ ИМАТ ЗАЩИТА

Бисер Стефанов е Началник на РУМВР - гр. Лозница. Завършва висше образование през 1996 г. във ВИПОНД-МВР, специалност "Противодействие на престъпността и опазване на обществения ред". През 2000 г. завършва и магистратура по същата специалност. Ръководи структура, която прилага ЗЗДН от 2005 г.

Джемал Дурльов е завършил висше образование в ЮЗУ "Неофит Рилски", град Благоевград (1998 г.). Полицейски инспектор в РУМВР - гр. Лозница. Координатор по ЗЗДН в РУМВР - гр. Лозница от 2005 г.

Как институцията, в която работите, участва в прилагането на ЗЗДН?

При постъпили сигнали за домашно насилие се извършва проверка, провеждат се разговори с лицето жертва, съставя се протокол за предупреждение на извършителя. На потърпевшия се дава копие на протокола и му се разясняват по нататъшните действия. Следим за стриктното изпълнение на наложените мерки от съда.

Според Вас създава ли съществуващата законова рамка достатъчни гаранции за защита на жертвите, подложени на тормоз и насилие у дома?

В община Лозница съществуващата законова рамка дава достатъчно гаранции за защита на жертвите на домашно насилие.

Как оценявате действието на Местния механизъм за междуинституционално взаимодействие, свързан със ЗЗДН, който се прилага в Разград?

Взаимодействието между институциите, свързани с прилагане на закона за домашното насилие в община Лозница, е на добро ниво.

В своята практика чувствали ли сте се безсилен, когато жертва на домашен тормоз е търсела помощ от Вас и институцията, в която работите?

Не сме имали случаи на безсилие, когато жертва на домашен тормоз е потърсила помощ в РУ МВР-Лозница.

Има ли промени в обществените нагласи у нас относно проблема домашно насилие и свързани ли са те с работата на институциите и неправителствения сектор в последните години в това направление?

Не сме констатирали промени в обществените нагласи относно проблема домашно насилие.

3.2.13. УЧАТ ДЕЦАТА ДА РАЗПОЗНАВАТ ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ

По проекта с децата работиха съдия Нели Генчева и адвокат Ивелина Игнатова.

Ивелина Игнатова е Адвокат в АК - Разград (от 2013 г.). Магистър по право (2001 г.) и магистър по педагогика (1991 г.) от СУ „Свети Климент Охридски”, гр. София. Работила е в МВР (1993 - 2008 г.) и Министерството на правосъдието (2008 - 2013 г.). Прилага в практиката ЗЗДН от 2013 г.

Учениците от шести клас на ОУ “Никола Икономов”, град Разград, работиха по проекта “Симулиран процес по казус за домашно насилие” през месеците април и май 2015 г. В рамките на проекта и след писмено изразено съгласие на техните родители, децата попълниха анкетни карти, целта на които беше водещите проекта да получат обратна връзка за понятията на децата за свобода и отговорност, за вина и наказание, за функциите на участниците в процеса.

Учениците бяха запознати “Що е насилие?”, какви са правата на пострадалия от насилие, какво се случва в съда, какви мерки могат да бъдат наложени по начин, съобразен с понятията, които те са използвали при попълването на анкетните карти.

След като се запознаха с основните участници в един процес, децата разпределиха главните роли в бъдещата игра – съдии, ищци, ответник, адвокати. На ищците бе поставена задача да измислят съответната случка, за която обвиняват ответника. Децата бяха изключително находчиви в своите фантазии. Те не се ограничиха с физическо насилие, което би било по-лесно за установяване, а оформиха образ на едно семейство, в който бащата упражнява психическо насилие, изразяващо се в тотален контрол над семейството. Бащата не разрешава съпругата му да работи с аргумента

да се грижи за децата, не позволява на децата да посещават рождени дни, защото е опасно. Бащата иска той да ги води и прибира от училище, което не е характерно за останалите им връстници, стреми се във всичко да е перфектен по свой си начин, иска перфектност и от децата и съпругата си, но това води до редица проблеми – кризи при получаване на оценки, различни от отличен, скандали, ако нещо не е направено по “правилния” начин.

По предоставен им образец ищците – майка и двете ѝ деца заедно с адвокатите, написаха искова молба. Същата беше връчена на ответника, който заедно със своите адвокати си изгради защитна версия. Всяка от двете страни в процеса привлече свидетели.

Предварително бяха определени като роли “социален работник” и “психолог”. Някои от децата бяха наясно с професията на психолога, като основната информация имаха от телевизионните формати. Въпреки това поискаха изрично да посочим каква е разликата между психолог и психиатър. Социалният работник беше по-непознатата фигура, но това беше повод да представим дейността на Дирекция “Социално подпомагане” и специално на отдел „Закрила на детето”. Със “социалния работник” и “психолога” работата беше по-задълбочена, докато свидетелите /съседка, колежка на бащата и класният ръководител/ заедно със страните сами измислиха случките, които да разкажат на съда.

Подготовката на “съдебния състав” започна със запознаване с процедурите в съдебно заседание и инструктиране за начина, по който трябва да бъде взето съдебното решение.

На децата беше разяснено, че всеки от състава на съда трябва да каже какво според него се установява от чутото и видяното в съдебното заседание: дали това, което твърдят децата и тяхната майка действително се е случило и дали то е ограничило тяхната свобода и личен живот. След това, ако отговорът на този въпрос е положителен: какви мерки считат, че следва да бъдат наложени на ответника, като тези мерки трябва да са такива, че ищците да се чувстват спокойни и защитени, а ответникът да бъде превъзпитан да овладява агресията си и занаяпред да не допуска такова поведение, тъй като то пречи на нормалния живот на семейството и на децата. На съдебния състав беше дадена свобода да посочи такива мерки, каквито сметне за необходимо, но да отговарят на мерките по Закона за защита от домашното насилие.

Бъдещите съдии бяха запознати, че по отношение на децата трябва да вземат предвид, че ответникът следва да се грижи за това те да бъдат облечени и нахранени, да посещават училище; да ги възпитава да спазват правилата в училището и в обществото; да ги подкрепя да изберат своя път на развитие; да следи за осъществяване на контакти с връстниците им, които контакти като вид и продължителност да съответстват на възрастта им; да не ги излага пред техните съученици и учители; да изгради самочувствие у тях, за да могат да общуват нормално; да не упражнява физическо и психическо насилие върху майка им или други лица в присъствие на децата, тъй като това може да ги травмира.

След като децата прецениха, че са подготвени за ролевата игра, симулираният процес бе проведен в съдебна зала на Районен съд - Разград. Неуверените ученици се превърнаха в съдии, адвокати, ищци, свидетели, вещи лица, социални работници.

Страните в процеса настойчиво излагаха своята гледна точка, адвокатите полагаха усилия да защитят клиентите си, свидетелите добросъвестно разказваха това, което са чули и видяли, психологът запозна съда с отклоненията, които е наблюдавал в поведението на децата, социалният работник описва ситуацията в семейството.

Постановяването на решението стана на "тайно съвещание". "Съдебният състав" прояви изключителна адекватност при преценка на поведението на ответника. Децата отчетоха, че той е загрижен за семейството си, но не може да покаже тази загриженост по правилния начин и с поведението си става причина децата и съпругата му да се чувстват контролирани и подтиснати, без право на изява и собствено мнение. Прецениха, че би било добре за кратко време той да бъде разделен от останалите членове на семейството, за да могат те да се успокоят, а той да си помисли. Решиха цялото семейство да посещава консултации при психолог, като първоначално да ходят отделно, а след това заедно и това да продължи толкова, колкото прецени психолога. Сами решиха да присъдят и издръжка за времето, в което семейството ще бъде разделено, тъй като майката няма средства, за да издържа сама децата.

При последвалото обсъждане децата споделиха, че им е било интересно, забавно и полезно да разберат кой какво прави в съдебната зала и как съдът може да регулира отношенията в семейството. Те изказваха мнения, че са разбрали, какво е домашно насилие, както и че може да се получи защита. Децата споделяха, че са коментирали проявите на домашно насилие и мерките, които могат да се приложат за защита от него, със свои приятели и в семействата си.

4. ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

РАЗУМЪТ НА УМА ДА ДОКЛАДВАТ ДОМАШНО НАСИЛИЕ - ПРОЕКТЪТ В ЦИФРИ

4.1. ЗА ПРОЕКТ „ЗА СИЛАТА НА ЗАКОНА И ГЛАСА НА ЖЕРТВИТЕ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ”

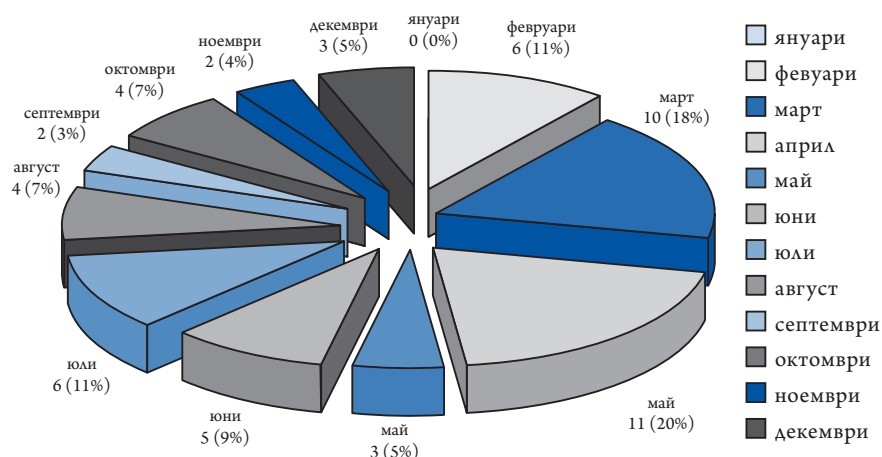
- Оказана е подкрепа на 53 жертви на домашно насилие от експерти: социални консултанти, психолог, юрист;
- Специализирана подкрепа за 15 извършители на домашно насилие, насочени от Районен съд или заявили се доброволно;
- Проведени са 5 мобилни екипа в 7 общини на област Разград;
- Издаден е Доклад „Иновативни подходи и добри практики по темата за домашното насилие”;
- Проведена е Кръгла маса, на което участниците приеха Отворено писмо до министрите на вътрешните работи и правосъдието, както и до председателя на Общински съвет - Разград и областния управител. В него има конкретни искания към управниците, свързани с подобряване превантивната работа, да се приеме Общинска програма за превенция на домашното насилие в община Разград и да се разкрие Кризисен център в областния град;
- Центърът на НПО в Разград изготви Методика за работа с жертви на домашно насилие при настаняване в кризисен център (месец юни 2015 г.). Методиката има за цел да подпомогне институциите, които оказват подкрепа на жертвите на домашно насилие. Няколко месеца по-рано (месец март 2015 г.) беше подготвен списък с необходимите документи за завеждане на съдебен иск по ЗЗДН, който да улесни жертвите при подготовка на съдебни процедури (Приложение 2).
- Проведено е обучение с участието на 40 представители от съд, прокуратура, полиция. Участието на местните и регионални власти, социални работници, образователните институции и медицински специалисти е особено полезно в работата по превенция на домашното насилие.
- Проведени са 8 работни срещи с участието на съд, прокуратура, полиция, местни власти, образователни институции за идентифициране на трудности и проблеми по приложението на добри практики;
- Организиран са три работни посещения с цел обмяна на опит в градовете Ловеч, Монтана и Хасково.

4.2. СТАТИСТИКА, февруари 2015 г. – декември 2015 г.

Констатираме увеличаване броя на регистрираните жертви на домашно насилие (за периода на проекта), в резултат на популяризиране на проектните дейности сред общността и фокусирана социална работа.

Регистрирани са 53 жертви на домашно насилие, от които 3 са мъже, а останалите 50 са жени. Ръст на регистрираните случаи се наблюдава за месеците октомври и ноември 2015 г. Има регистрирани случаи на жертви на домашно насилие от мъжки пол, макар и значително по-малък брой.

Жени, жертви на домашно насилие, получили помощ и подкрепа от Консултативния център през 2015 г.

Практиката на Консултативния център по домашното насилие показва, че е незначителен процентът на жертвите, които злоупотребяват или спекулират с проблемите вкъщи. За три години се забелязва устойчива тенденция в броя на посещенията на пострадали от домашно насилие в Консултативния център.

Една от основните дейности по проекта в момента е осъществяване на мобилен екип в 7 общини в област Разград. Наблюдава се висок ръст на регистрираните случаи от община Разград и Цар Калоян. Показателно е, че жертви на домашно насилие и от малките населени места търсят подкрепа и експертно консултиране.

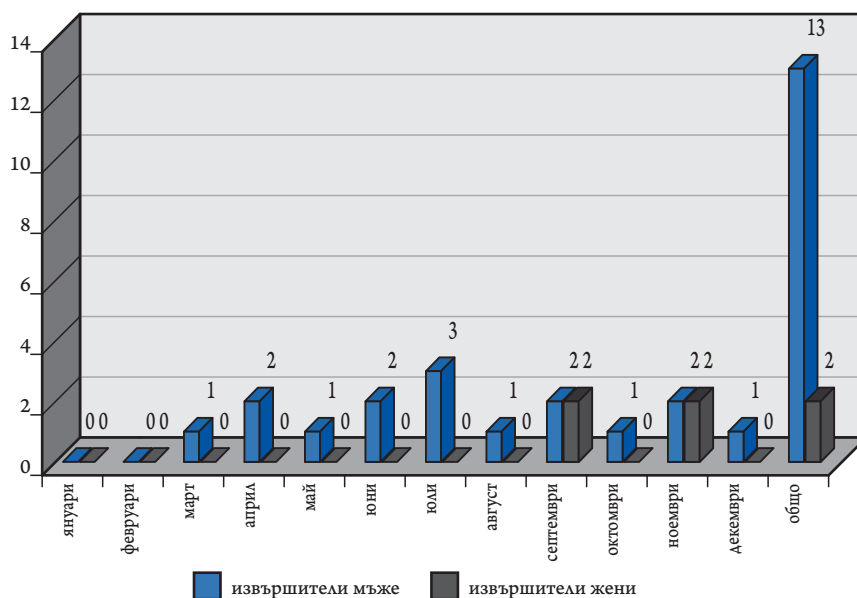
Сред регистрираните случаи се наблюдават няколко вида посегателства, най-често сред които е физическото насилие, а жертвите споделят че основният проблем е ревност, алкохол и/или имотни облаги.

Успешно разрешените случаи на домашно насилие на наши клиенти са повече от 85%.

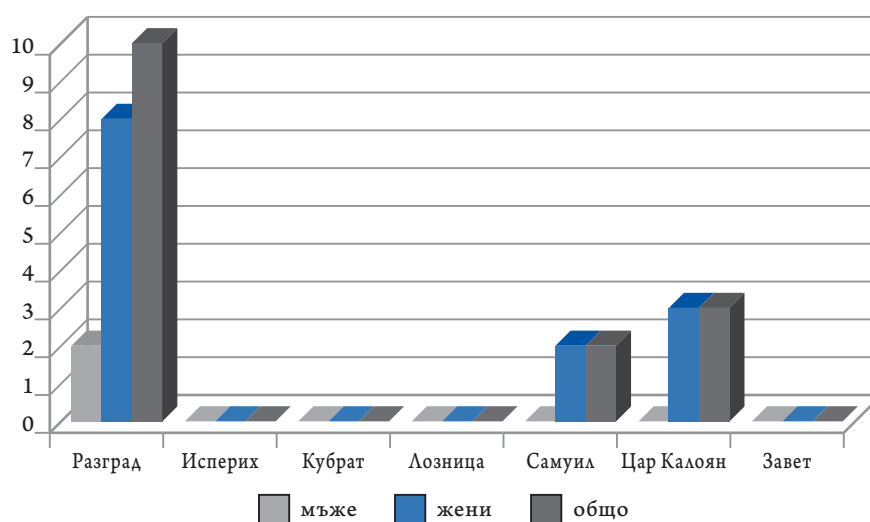
Консултативният център по проблемите на домашното насилие (за периода 2013-2015 година) е посетен над 350 пъти от клиенти, като са проведени над 650 консултации със социален консултант, психолог и юрист. Най-голям брой са консултациите със социален консултант – 325. Социалният консултант провежда първично интервю с всеки клиент и преценява индивидуалните нужди от подкрепа. Юрист и психолог работят по изготвен график и техните консултации са с по-малък брой.

За периода февруари 2015 г. – декември 2015 г. са заведени 10 съдебни дела, 8 от които са приключили с ограничителни мерки, едно от делата е процес на разглеждане от Районен съд – Разград; по едно от делата молбата е отхвърлена, тъй като се констатира продължителен контакт между жертвата и извършителя, дори и след издаването на Заповед за незабавна защита.

Извършители на домашно насилие, 2015 г.

Законовата рамка и правомощията на полицейските органи трябва да бъдат променени, споделят анкетираните полицейските служители, в рамките на проекта. Според тях липсват достатъчно правомощия при незабавна необходимост от отстраняване на извършителя от съвместно обитаваното жилище.

Самият акт на отстраняването на извършителя на домашно насилие от жертвата, не е наказание. Полицията е длъжна да приведе мярката в изпълнение, без значение от състоянието на насилника и алтернативите за неговото бъдеще. Замисълът на ЗЗДН е да се защити жертвата на домашно насилие, не да се накаже само извършителят.

Популярна е дилема, с която социалните работници и полицейските служители се сблъскват в хода на своята работа:

1. Да изведат жертвата, заедно с нейните деца, в защитена социална среда (приют, кризисен център), като бъдат изолирани (временно) от естествената им социална среда;

или

2. Да бъде отстранен извършителят на домашно насилие от жилището с жертвата.

Погрешно решение е да оставиш незащитени жертвата и децата да продължават да бъдат подлагани на домашно насилие, без да се намесват институциите.

4.3. КОНСУЛТАТИВЕН ЦЕНТЪР ПО ПРОБЛЕМИТЕ НА ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ, иновативна социална услуга в общността на Сдружение „ЦЕНТЪР НА НПО В РАЗГРАД“

Центърът на неправителствените организации в Разград повече от 10 години осъществява програми по прилагането на Закона за защита срещу домашното насилие (ЗЗДН), www.ngo-rz.org

Консултативният център по проблемите на домашно насилие към Центъра на НПО в Разград съществува от месец май 2008 г.⁴ Неговата основна цел е да предоставя социални услуги и програми за възстановяване на жертвите на насилие и техните семейства в община Разград, както и разработване и прилагане на специализирани програми за извършители на насилие.

Консултативният център за домашно насилие в град Разград:

- Предоставя експертни и социални услуги на жертви и извършители на домашно насилие от област Разград;
- Развива Специализирана служба за жертви на домашно насилие и извършители на домашно насилие за изпълнение на мерките по чл. 5, ал. 1, т. 5 и 6 от Закона за защита срещу домашно насилие.

Специализираните услуги на Консултативния център включват социална подкрепа, консултиране, рехабилитация и юридическо представителство на жертвите на домашно насилие. Ние работим паралелно и с извършителите на насилие, след задължителното указание на съда да посещават нашите специализирани програми.

През месец август 2008 г. в град Разград беше разкрита гореща телефонна линия за жертви на насилие. Вестник „Екип 7“ редовно публикува обява с телефона на Консултативния център. Откритата телефонна линия за жертви на насилие успешно подпомага дейността на Консултативния център.

Центърът на НПО в Разград е регистриран като доставчик на социални услуги в Агенцията за социално подпомагане и Държавна агенция за закрила на детето. Дейността се регламентира със Закона за социалното подпомагане и Закона за закрила на детето.

Консултативният център по проблемите на домашно насилие в град Разград е иновативна социална услуга в общността. За първи път Център на НПО в Разград е включен в Общински план за развитие на Община Разград 2007 - 2013 г. (точка 4.2.2., стр. 24).⁵ Добавен е нов абзац “Развитие на нови алтернативни социални услуги в общността.”⁶ С това решение местният парламент в Разград вписа Сдружение “Център на НПО в Разград”, като доставчик на социални услуги.

Центърът на НПО в Разград се развива, като доставчик на социални услуги в общността и е включен в Общинска стратегия за предоставяне на социални услуги 2012-2016 с услуга “Център за социална рехабилитация и интеграция на възрастни

4 През 2005 г. Центърът на НПО в Разград осъществи проекта “Гражданско наблюдение на съда” за мониторинг прилагането на ЗЗДН. През месец април 2007 г. открихме Консултативно бюро за насилието над жени, което развивме в Консултативен център за домашно насилие от месец май 2008 г.

5 Приет с Решение № 384 от 20.05.2005 г. на Общински съвет – Разград.

6 Приет с Решение № 174 от 30.05.2008 г. на Общински съвет – Разград.

хора / Консултативен център по проблемите на домашно насилие гр. Разград.”⁷ В Общинската стратегия за предоставяне на социални услуги 2007-2011 г., е записано, че Центърът на НПО в Разград предоставя социалните услуги „Дневен център за социална рехабилитация и интеграция с Кризисен център”⁸.

„Центърът на НПО в Разград е регистриран като юридическо лице с нестопанска цел в обществена полза и притежава необходимите удостоверения от Агенцията за социално подпомагане. Всяка година държавните институции извършват контрол на дейността и водената документация. Гражданската организация редовно подава задължителните публични отчети в Министерството на правосъдието и Агенцията за социално подпомагане.”⁹

Преки ползватели на Консултативния център са **жени и деца в неравностойно социално положение, жертви на домашно насилие от ромската, турската и българска етническа общност от община Разград**. Те са включени в програма за възстановяване от преживяно домашно насилие. За тях организираме консултации, беседи, безплатна психологическа подкрепа, безплатна съдебна защита по Закона за защита срещу домашното насилие.

Извършителите на домашно насилие ползват услугите на специалистите от Консултативния център по проблемите на домашното насилие и участват в специализирана програма за работа с извършители на насилие. Те са насочвани от Районен съд - Разград и Районен съд – Исперих, с влязло в сила решение по Закона за защита срещу домашното насилие.

До момента в Консултативния център по проблемите на домашното насилие са потърсили помощ над 450 потърпевши от домашно насилие и са предоставени над 2000 консултации. С помощта на Консултативния център в районните съдилища в област Разград са заведени редица дела по Закона за защита от домашното насилие, за над 120 от които има постановена мярка за защита на жертвите и децата.

7 Приета с Решение №150/29.05.2012 г. на Общински съвет Разград, стр.43; стр.48-49, http://www.razgrad.bg/index.php?option=com_content&view=article&id=42&Itemid=54&lang=bg

8 Решение №808/22.01.2007 г. на Общински съвет – Разград.

9 Решение №422 по Протокол № 27 от проведеното заседание на Общински съвет – Разград на 28.07.2009 г., стр. 3, www.razgrad-bg.org, рубрика Общински съвет – подрубрика Протоколи.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

Център на НПО
в Разград

ПРОЕКТ „ЗА СИЛАТА НА ЗАКОНА И ГЛАСА НА ЖЕРТВИТЕ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ“

ДО
Г-ЖА РУМЯНА БЪЧВАРОВА
ЗАМЕСТНИК-МИНИСТЪР
ПРЕДСЕДАТЕЛ
МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
ГРАД СОФИЯ

Г-Н ХРИСТО ИВАНОВ
МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО
ГРАД СОФИЯ

Г-Н ПЕТЪР ВАСИЛЕВ
ОБЛАСТЕН УПРАВИТЕЛ
ОБЛАСТ РАЗГРАД

Г-ЖА МИЛЕНА ЦАНЕВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ
ОБЩИНСКИ СЪВЕТ – РАЗГРАД
ГРАД РАЗГРАД

ОТВОРЕНО ПИСМО

НА УЧАСТНИЦИТЕ В КРЪГЛА МАСА “РОЛЯТА НА ИНСТИТУЦИИТЕ ЗА
ЕФЕКТИВНА ПОДКРЕПА НА ЖЕРТВИТЕ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ”

16.06.2015Г., град Разград

Ние, участниците в кръгла маса “Ролята на институциите за
ефективна подкрепа на жертвите на домашно насилie”, проведена на
16 юни 2015г. в град Разград:

Проектът се финансира от Министерство на правосъдието, Договор 93-00-82/13.02.2015г.

Носител на Златен ключ 2007 за достъп до обществена информация

Сдружение “ЦЕНТЪР НА НПО В РАЗГРАД” е регистрирано в съответствие с ЗЮЛНЦ, решение по ф.д. №37/1997 г. на РОС
БУЛСТАТ: 116019267, жк. “Освобождение” 34, пк 237, Разград 7200, България
Тел.: (+359 84) 661694, E-mail: office@ngo-rz.org, www.ngo-rz.org

- Проведохме обществена дискусия за предизвикателствата и нагласите при приложение на Закона за защита от домашното насилие в област Разград.
- Обменихме опит, обсъдихме добрите практики и предизвикателства при приложението на ЗЗДН и защита на жертвите на домашно насилие;
- Дискутирахме потребностите за предоставяне на ефективна подкрепа на жертвите на домашно насилие;
- Направихме преглед на приложението за подобряване на сътрудничеството между институциите в контекста на Местния механизъм за приложение на ЗЗДН в област Разград;
- Формулирахме препоръки към МП, МВР, Областния управител на област Разград и Общински съвет – Разград за подобряване на процеса на превенция на домашното насилие.

Участниците в Кръглата маса се обединихме около няколко ключови идеи и отправяме послания към г-жа Румяна Бъчварова – Заместник-министър председател и Министър на вътрешните работи, г-н Христо Иванов – Министър на правосъдието, г-н Петър Василев – областен управител на област Разград и г-жа Милена Цанева – Председател на Общински съвет – Разград; обръщаме се към местните и регионални власти; образователните институции и академичната общност; гражданските организации и средствата за масова информация, като ги призоваваме за решителни действия.

Министерство на вътрешните работи:

- Да организира широки консултации за оценка въздействието на прилаганите до момента национални програми за превенция на домашното насилие, които се координират от МВР;
- Да включи всички заинтересовани институции и ангажираните с превенция на домашното насилие неправителствени организации в процеса на подготовка на Националната програма за превенция на домашното насилие за 2016г.
- Да разработи процедура (стандарт) за работа с деца, поставени под постоянна полицейска закрила по Закона за закрила на детето и да се изгради подходяща инфраструктура във всяко районно управление на МВР;

Проектът се финансира от Министерство на правосъдието, Договор 93-00-82/13.02.2015г.

Носител на Златен ключ 2007 за достъп до обществена информация

Сдружение "ЦЕНТЪР НА НПО В РАЗГРАД" е регистрирано в съответствие с ЗЮЛНЦ, решение по ф.д. №37/1997 г. на РОС
 БУЛСТАТ: 116019267, жк. "Освобождение" 34, пк 237, Разград 7200, България
 Тел.: (+359 84) 661694, E-mail: office@ngo-rz.org, www.ngo-rz.org

- Да работи за разкриване на кризисни центрове за жертви на домашно насилие във всички краища на България за улесняване достъпа до защитена среда и подкрепа;
- Да се засили участието на академичната общност и гражданските организации в процес на оценка и планиране на дейностите по превенция на домашното насилие в национален план;
- Да разработи в партньорство ефективна система за осигуряване на защита, възстановяване и реинтеграция на жертвите на домашно насилие;
- Да осигурява навременна и адекватна защита на пострадалите от домашно насилие, с оглед превенция на деянието и предоставяне на професионална подкрепа;
- Да води неуморна превантивна работа с извършители за преустановяване рецидива на домашното насилие;

Министерство на правосъдието:

- Да увеличи възможностите на жертвите на домашно насилие да ползват безплатна правна помощ;
- Да участва активно в процеса на оценка въздействието на прилаганите до момента национални програми за превенция на домашното насилие, които се координират от МВР и Министерство на правосъдието;
- Да разработи и финансира създаване на специални помещения за изслушване на деца (сини стаи) във всеки съдебен окръг, като се създадат условия за прилагане на щадящо правосъдие за деца;
- Да развива и подкрепя програми за засилване ролята и ефективността на органите на съдебната власт за приложението на ЗЗДН;
- Да разшири програмата за подпомагане на неправителствени организации, които работят по превенция на домашното насилие;
- Да координира процеса на сътрудничеството между ангажираните институции по превенция на домашното насилие.

Областен управител на област Разград:

Проектът се финансира от Министерство на правосъдието, Договор 93-00-82/13.02.2015г.

Носител на Златен ключ 2007 за достъп до обществена информация

Сдружение "ЦЕНТЪР НА НПО В РАЗГРАД" е регистрирано в съответствие с ЗЮЛНЦ, решение по ф.д. №37/1997 г. на РОС
БУЛСТАТ: 116019267, жк. "Освобождение" 34, пк 237, Разград 7200, България
Тел.: (+359 84) 661694, E-mail: office@ngo-rz.org, www.ngo-rz.org

- Да участва активно в процеса на превенция на домашното насилие на областно ниво, като подкрепя добрите практики на институциите;
- Да насърчава полицейските служби на областно ниво да подобряват своя капацитет за превенция на домашното насилие;
- Да съдейства за обучение на специалисти и използване на иновации за превенция на домашното насилие в образователните институции;
- Да подкрепя съществуващите социални услуги за превенция на домашното насилие и да създава условия за разкриване на нови;
- Да включи специална тема за превенция на домашното насилие в разработваната Стратегия за развитие на социалните услуги в област Разград, 2015г.-2020г.

Общински съвет – Разград

- Да приеме общинска програма за превенция на домашното насилие в община Разград;
- Да създаде подходящи условия за разкриване на кризисен център в областния град в консултации и професионалната общност;
- Да увеличи ролята на местната власт в община Разград за приложението на ЗЗДН;
- Да участва активно в процеса на сътрудничество за превенция на домашното насилие.

За информация: Диляна Георгиева, тел: 0898 552 688, ел.поща: dillyana.georgieva@gmail.com; office@ngo-rz.org

Проектът се финансира от Министерство на правосъдието, Договор 93-00-82/13.02.2015г.

Носител на Златен ключ 2007 за достъп до обществена информация

Сдружение "ЦЕНТЪР НА НПО В РАЗГРАД" е регистрирано в съответствие с ЗЮЛНЦ, решение по ф.д. №37/1997 г. на РОС
 БУЛСТАТ: 116019267, жк. "Освобождение" 34, пк 237, Разград 7200, България
 Тел.: (+359 84) 661694, E-mail: office@ngo-rz.org, www.ngo-rz.org

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

Център на НПО
в Разград

ПРОЕКТ “ЗА СИЛАТА НА ЗАКОНА И ГЛАСА НА ЖЕРТВИТЕ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ”

НЕОБХОДИМИ ДОКУМЕНТИ НА ЖЕРТИ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ, ПРИ ПОСЕЩЕНИЕ В КОНСУЛТАТИВНИЯ ЦЕНТЪР В РАЗГРАД

телефони: 0899187068, 0898552688

1. Заповед за защита по ЗЗДН (при наличие на такава) – издава се от районен съд.
2. Трите имена, ЕГН и адрес на извършителя на домашно насилие – от лична карта.
3. Настоящ адрес на извършителя, на който да бъде призован.
4. Медицински документи за установено домашно насилие - от стар акт на домашно насилие; издава се от личен лекар, съдебен лекар, спешен център, медицински център, болница; може и от предходни години!
5. Протокол за предупреждение по ЗМВР – чл.65 (преди чл.56); издава се от районен инспектор на МВР, дежурен полицаи в РУ на МВР или от патрул/охранителна полиция; може и от предходни години!
6. Акт за раждане на децата до 18г. (непълнолетни деца), ако са от брака, предмет на регистрирания случай.
7. Копие от удостоверение за сключен граждански брак - съхранява се в клиента;
8. Копие от акт за собственост на имот/нотариален акт - съхранява се в клиента;
9. Копие от удостоверение за наследници, ако имота е на друго име - съхранява се в клиента;
10. Трите имена и телефон за контакт на свидетели на извършеното домашно насилие;
11. Други документи - според потребностите и спецификата на установеното домашно насилие.

Моля, за улеснение на жертвите на домашно насилие, да ги информирате какви документи да подготвят преди да дойдат в Консултативния център по проблемите на домашното насилие в Разград!

Благодаря за съдействието!

Георги Милков, Ръководител на Консултативен център - Разград

Проектът се финансира от Министерство на правосъдието, Договор №93-00-82/13.02.2015 г.

Носител на Златен ключ 2007 за достъп до обществена информация

Сдружение "ЦЕНТЪР НА НПО В РАЗГРАД" е регистрирано в съответствие с ЗЮЛНЦ, решение по ф.д. №37/1997 г. на РОС
БУЛСТАТ: 116019267, жк. "Освобождение" 34, пк 237, Разград 7200, България
Тел.: (+359 84) 661694, E-mail: office@ngo-rz.org, www.ngo-rz.org

Център на НПО
в Разград